

تنظیم گفتار

اولین نشریه تخصصی حوزه تنظیم‌گری

سال پنجم | شماره نوزدهم | بهار ۱۴۰۴

از بوروکراسی تا الگوریتم؛

«آینده تنظیم‌گری با رویکرد فناوری محور»

■ یادداشت

رگ‌تک؛ مرگ تنظیم‌گر

یا دستیار هوشمند تنظیم‌گری؟

■ یادداشت

فناوری در قفس کاغذ

■ یادداشت

رگ‌تک:

ابزار عدالت یا نقاب اقتدار؟

فهرست مطالب

- سرمقاله
تنظیم‌گری؛
۴ فن‌سالاری در تقاطع سیاست و تخصص
- یادداشت تحلیلی
رگ‌تک؛
۸ مرگ تنظیم‌گری یا دستیار هوشمند تنظیم‌گری؟
- یادداشت تحلیلی
۱۶ فناوری در قفس کاغذ
- یادداشت تحلیلی
رگ‌تک؛
۲۲ ابزار عدالت یا نقاب اقتدار؟
- برمرزدانش | ۳۰
- گزارش نشست
از بوروکراسی تا الگوریتم؛
۴۲ آینده تنظیم‌گری با رویکرد فناوری محور
- با تنظیم‌گران | ۴۶
- تنظیم‌گری دور دنیا | ۵۸
- گزارش نشست
حکم‌فن؛
۶۸ افقی نوین در حکمرانی فناورانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ تنظیم‌گفتار

اولین نشریه تخصصی حوزه تنظیم‌گری

سال پنجم | شماره نوزدهم | بهار ۱۴۰۴

ریاست جمهوری

معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان

اندیشکده حکمرانی شریف

باشگاه تنظیم‌گری ایران (بتا)

مدیر مسئول: دکتر امیر احمد ذوالفقاری

ناشر: اندیشکده حکمرانی شریف

سر دبیر: مهدی میرزائی

همکاران: مهدی میرزائی، امیر حسین قلندری، سید محمد رضا

دادگستر، محمد بهدار، امین منصور اکبری

طراح گرافیک: حسین احمدی

شماره شاپا: ۸۷۸۳-۲۹۸۰

رگ تک؛ مرگ تنظیم گر یادستیار هوشمند تنظیم گری

گزارش نشست

از بوروکراسی تا الگوریتم؛ آینده تنظیم گری با رویکرد فناوری محور

گزارش نشست

حکم فن؛ افقی نوین در حکمرانی فناورانه

سرمقاله

تنظیم‌گری؛

فن سالاری در تقاطع

سیاست و تخصص

یک‌روند مهم در حوزه دولت تنظیم‌گر در جهان امروز خیزش تمایلات اقتدارگرایانه و پوپولیسم در لیبرال دموکراسی‌هاست. در آمریکا دولت ترامپ مستقیماً به سازمان‌های تنظیم‌گر حمله می‌کند. اوروسای سازمان‌های تنظیم‌گری را عزل می‌کند که در اصل توسط کنگره تاسیس شده‌اند تا از سیاست‌های تنظیمی در برابر قوه مجریه قدرتمند محافظت کنند. این روند در دیگر بخش‌های جهان هم مشاهده می‌شود و نکته مهم را بازنمایی می‌کند: تغییر در الگوی حکمرانی لیبرال دموکراسی‌ها و تاثیرگذاری بر نظریه‌های حکمرانی تنظیم‌گری.

بیش از ۱۰۰ سال است که از زمان ارائه مباحث رابطه نهادهای اداری و سیاسی توسط ماکس وبر، وودرو ویلسون، پارادایم غالب این بوده که چگونه مقامات سیاسی منتخب می‌توانند دیوان سالاران انتصابی را کنترل کنند و همه مدل‌ها و نظریه‌های حول این پرسش بود و نهادهای تنظیم‌گر موارد مطالعاتی قابل توجه در این زمینه بوده‌اند. اما دیگر سوال این نیست که چگونه دیوان سالاران انتصابی می‌توانند به بنیان‌های لیبرال دموکراسی حمله کرده و آن‌ها را تضعیف کنند. الان این نگرانی در باره سیاستمداران برگزیده مردم مطرح است.

دولت‌ها برای مدت زمانی طولانی محمل ارائه خدمات عمومی به مردم بودند. آن‌ها در دهه ۱۹۸۰ دگرگونی‌ای را تجربه کردند و به دولت‌هایی تبدیل شدند که تنها مقررات را تعیین کرده و اجرا می‌کنند. این مدل از دهه ۱۹۹۰ تا به امروز الگوی غالب بوده است و سازمان‌های تنظیم‌گری در همه جای دنیا در حال فعالیت هستند. آن‌ها بر متخصصان فن سالار تکیه می‌کنند که فضای تنظیم‌گری را نسبت به ورود دیگران محدود کرده‌اند. اما جنبش‌های پوپولیستی دیوان سالاری و سازمان‌های انتصابی (که دیدگاه اکثریت مردم را نمایندگی نمی‌کنند) را سیاسی کرده و از زیر بنایی که سازمان‌های تنظیم‌گر و حکمرانی تنظیم‌گری بر روی آن استوار شده‌اند مشروعیت زدایی می‌کنند. در این راستا تلاش شده است تا سازمان‌های تنظیم‌گر مستقل به سازمان‌های تنظیم‌گر تحت کنترل بدل شوند و بر بستر آن‌ها حکمرانی اقتصادی، ائتلاف‌سازی و شبکه‌سازی نخبگان با کسب و کارهای نزدیک به مقامات صورت گیرد. پوپولیسم مفروضات بنیادین حکمرانی تنظیم‌گرانه را کنار می‌گذارد و موارد مطلوب

خود را جایگزین می‌کند. در این فرآیند سیاست‌حزبی به جای تخصص؛ اختیارات سیاسی و مداخلات سیاسی در اقتصاد به جای تعهدات معتبر؛ و کنترل توسط اکثریت به جای استقلال نهادی می‌نشیند. این سه بازتابی از منطق ضد تنظیم‌گری هستند که توسط روند فزاینده پوپولیستی حاکم بر سیاست جهانی تبلیغ می‌شوند. پوپولیسم ریشه در ضدیت با نخبگان، نهادهای تنظیم‌گر، بانک‌های مرکزی و نهادهای نظارتی با تخصص بالا در تمامی بازارها دارد. پوپولیست‌ها می‌گویند که این‌ها غیر پاسخگو هستند و مانع تحقق حاکمیت مردم می‌شوند. در آمریکا مشاهده می‌شود که تحت نظریه قوه مجریه واحد و رئیس‌جمهور با قدرت نامحدود به مثابه یک ایده محافظه‌کارانه، از فرمان‌های اجرایی رئیس‌جمهور به مثابه ابزاری برای

مقابله با سازمان‌هایی استفاده می‌شود که توسط کنگره به وجود آمده‌اند. ائتلاف‌های جدیدی بین سیاستمداران و صاحبان صنایع در پرتوی پدیده‌ی عقب‌گرد دموکراتیک شکل گرفته است. مثال آن رابطه صنایع انرژی آمریکا با دولت ترامپ بر سر توسعه پروژه سوخت‌های فسیلی است که در ضدیت با تنظیم‌گری زیست محیطی قرار دارد. یامی‌توان به اتحاد با شرکت‌های بزرگ فناوری اشاره کرد که در اصل ضد تنظیم‌گری است. مشابه چنین وضعیتی را می‌توان در مجارستان، لهستان و ترکیه، با تفاوت‌هایی، مشاهده کرد. در ترکیه کسب و کارهای بزرگ سکولار ریشه دارد در غرب جای خود را به بیرهای آناتولی دادند که کسب و کارهای کوچک تر و محافظه‌کار تر بودند و در دوره ریاست جمهوری اردوغان رشد چشمگیری را

تجربه کردند. در نتیجه مسیر یکسانی برای به چالش کشیدن حکمرانی تنظیم گرانه توسط سیاستمداران پوپولیسست وجود ندارد.

در وضعیت کنونی سازمان های تنظیم گر مستقل آسیب پذیر هستند. آن ها پیوندهای اجتماعی ضعیفی دارند که باعث شده مشروعیت فن سالارانه آن ها در تعارض با مشروعیت دموکراتیک شان قرار گیرد. تنظیم گرهای مستقل همواره قائل به «بی طرفی» به مثابه یک اصل اساسی در حوزه کاری خود بوده اند که در گفتمان پوپولیسستی جایگاهی ندارد. همچنین آن ها پایه های قانونی مشاهده پذیر و شفافی جهت حفاظت از استقلال خود ندارند و این استقلال بیشتر یک رویه نانوشته عملی بوده است. این نهادها به هنجارهای بین المللی پایبند هستند اما در برابر فشارهای ملی ضعف دارند. چنین هنجارهایی به اندازه کافی نمی توانند از تنظیم گران حمایت کنند. نمونه چنین معادله نابرابری حملات مکرر دولت ترامپ به اصول جهانی سرمایه داری بازار آزاد از رهگذر تعرفه ها بوده است. این وضعیت در نهایت به مشروعیت زدایی از متخصصان، بی ثباتی در سیاست گذاری و فرسایش بلند مدت اعتبار الگوهای رایج حکمرانی می انجامد. نمی توان این احتمال را دور از نظر داشت که پیش بینی پذیری اقتصاد و حکومت دموکراتیک در نتیجه تسخیر نهادهای تنظیم گر به خطر بیفتد.

با وجود چالش های فوق، انعطاف پذیری دولت تنظیم گر نیز واقعیتی است که نمی توان آن را نادیده

گرفت. شواهد تجربی حاکی از آن است که سازمان های تنظیم گری که بر بستر چارچوب های تنظیم گری بین المللی تعبیه شده اند، مجهز به سرمایه ای معتبر هستند، یا با پادمان های نهادی حمایت می شوند، می توانند در برابر مداخله پوپولیسستی مقاومت کنند. با این حال، این ساز و کارها در گستره جهانی مؤثر نیستند، و در بسترهای نهادی ضعیف تر، روند برچیدن تنظیم گری به رهبری پوپولیسسم با مقاومت اندکی مواجه شده است. افزون بر این، اینکه تاجچه حد کسب و کارها و نیروهای بازار به عنوان وزنه های تعادلی در برابر تهاجمات پوپولیسستی به حکمرانی تنظیم گری عمل می کنند، به مثابه یک پرسش بدون پاسخ باقی می ماند. اگر رهبران پوپولیسست با موفقیت آژانس های تنظیم گر را تصرف کنند، ساز و کارهایی که زمانی تعهدات معتبر را تضمین می کردند ممکن است تضعیف شوند و منجر به فرسایش نهادی بلند مدت و کاهش اثر بخشی سیاست ها شوند. پرسش امروز پیش روی پژوهشگران تنظیم گری این است که چگونه می توان ابتکارهایی را به منظور شناخت این کلان روندها و مقابله با آن ها طراحی نمود.

سید محمد رضا دادگستر

پژوهشگر ارشد اندیشکده حکمرانی شریف

رگ تک؛

مرگ تنظیم گری یا دستیار هوشمند تنظیم گری؟

مقدمه

سازمان‌های تنظیم‌گر در اکثر اوقات با این دغدغه مواجه هستند که چگونه باید بر بخش تحت تنظیم خود نظارت کنند، تخلفات را کشف نمایند، شرکت‌ها را به اجرای مقررات سوق دهند و هزینه عدم احترام به قوانین را افزایش دهند. برای سال‌ها رویکرد غالب در این بخش، الگوی دستور و کنترل^۱ بوده است که از آن به تنظیم‌گری تجویزی یا تنظیم‌گری دستوری هم یاد می‌شود. سازمان‌های تنظیم‌گر در این پارادایم متکی به استانداردها و جریمه‌های ثابت بودند، بدنه بوروکراتیک گسترده و پرهزینه‌ای داشتند و هدف آن‌ها این بود که حداقل به لحاظ صوری و ظاهری، قوانین موجود رعایت شوند. اما با گذر زمان کاستی‌ها و شکست‌های رویکرد دستوری آشکار شد؛ از عدم انعطاف‌پذیری لازم در مواجهه با بخش‌های نوظهور مانند فناوری‌های مالی، هوش مصنوعی و زیست فناوری گرفته تا عدم حل واقعی مسائل تنظیم‌گران و ایجاد مانع پیش روی بازارها که جلوی نوآوری آن‌ها را می‌گیرد. در چنین شرایطی وقوع بحران مالی ۲۰۰۸ باعث شد که نوعی پارادایم شیفت در حوزه تنظیم‌گری رخ دهد. سازمان‌های تنظیم‌گر در این بحران متوجه شدند که هنجارها و اصول سنتی آن‌ها قادر نیست جلوی تخلفات پرهزینه و پیچیده موسسات مالی تحت نظارت را بگیرد. از این رو، به سراغ یک نسخه شفاف‌بخش رفتند: فناوری‌های تنظیم‌گری یا رگ تک.

فناوری تنظیم‌گری در بخش مالی

رگ تک به کاربرد فناوری‌های نوظهور – به ویژه تحلیل داده، یادگیری ماشین، بلاکچین و رایانش ابری – با هدف افزایش کارایی، اثر بخشی و مقیاس‌پذیری فرآیندهای پایش و انطباق با مقررات سازمان‌های تنظیم‌گر اشاره دارد. در بخش مالی، رگ تک عمدتاً در حوزه‌هایی چون احراز هویت مشتری (KYC)، مبارزه با پول شویی (AML)، تحلیل تراکنش‌ها و گزارش‌دهی نظارتی به کار گرفته می‌شود. تحقیقات متعدد نشان داده‌اند که این فناوری‌ها می‌توانند هم زمان با کاهش هزینه‌های انطباق تنظیم‌گرها با مقررات، ریسک خطا و تخلف را نیز کاهش دهند. در مطالعات انجام شده مشخص شده است که سرمایه‌گذاری نهادهای ناظر بر بخش مالی در حوزه رگ تک، منجر به بهبود دقت گزارش‌دهی و شفافیت مالی در بانک‌ها شده و به ویژه برای شرکت‌های کوچک، مزیت رقابتی ایجاد می‌کند. بازخوردهای خوبی که تنظیم‌گران از رگ تک گرفته‌اند آینده روشنی را برای این صنعت در جهان ترسیم کرده و به توسعه شتابان آن منجر شده است؛ به گونه‌ای که انتظار می‌رود حجم بازار جهانی رگ تک در سال ۲۰۲۷ به بیش از ۲۰ میلیارد دلار برسد.

فناوری تنظیم‌گری در بخش رسانه

اگرچه اشاره شد که بحران مالی ۲۰۰۸ نقطه عطفی در استفاده تنظیم‌گرهای مالی از رگ تک بوده، اما دیگر

۱. Command and Control (C&C)

بخش‌های تنظیم‌گری مانند رسانه، ارتباطات، رقابت و... نیز به سرعت متوجه ظرفیت‌ها و فرصت‌های رگ‌تک برای بهبود کارکردهای خود شدند و استفاده از آن را آغاز کردند. یکی از مهم‌ترین این بخش‌ها حوزه رسانه بوده است. در صنعت رسانه، رگ‌تک در حال ورود به موضوعاتی چون مدیریت حقوق مالکیت معنوی، تنظیم محتوای پلتفرم‌ها و شفافیت الگوریتمی است. استفاده از بلاکچین برای ثبت و پیگیری حق نشر، والگوریتم‌های کنترل محتوادر شبکه‌های اجتماعی، نمونه‌هایی از این کار برداست. بریتانیا از جمله کشورهای پیشگام در این زمینه بوده که از ظرفیت قوانین جدید حوزه سیاست‌گذاری دیجیتال و رسانه در راستای تقویت رگ‌تک بهره برده است. طبق قانون ایمنی آنلاین (مصوب ۲۰۲۳) و قانون بازارهای دیجیتال (مصوب ۲۰۲۴)، پلتفرم‌ها موظف شده اند که گزارش‌های سالانه شفافیت منتشر کنند و آفکام می‌تواند کارزارهای ممیزی و بررسی الگوریتم‌ها را اجرا کند. در چارچوب قانون ایمنی آنلاین، آفکام قوانین مشخصی برای محافظت از کودکان وضع کرده است که جز با استفاده از فناوری امکان اجرای آن‌ها وجود ندارد مانند پالایش محتواهای صریح جنسی، خودآسیب‌گرو تراژیک و تنظیم الگوریتم‌ها بر اساس سن جهت کاهش مواجهه کودکان با مطالب مضر. همچنین آفکام مشوق استفاده از روش‌های هوش‌مچینگ برای حذف سریع تصاویر سوءاستفاده‌شده و این روش‌ها را از طریق رگ‌تک و همکاری بین پلتفرم‌ها اجرامی کند. آلمان یکی دیگر از نمونه‌های شایسته توجه در زمینه استفاده از قابلیت‌های فناوری در تنظیم‌گری رسانه است. در این کشور، قانون NetzDG که از سال ۲۰۱۷ اجرامی شود، یکی از برجسته‌ترین نمونه‌های استفاده از فناوری برای تنظیم‌گری شبکه‌های اجتماعی است. بر اساس این قانون، پلتفرم‌هایی مانند فیس‌بوک و ایکس‌موظف اند محتوای غیرقانونی (مانند نفرت‌پراکنی یا انکار هولوکاست) را ظرف ۲۴ ساعت حذف کنند. برای اجرای مؤثر این قانون، شرکت‌ها ملزم به ایجاد سامانه‌های داخلی بررسی محتوا هستند که معمولاً به کمک هوش مصنوعی و الگوریتم‌های پردازش زبان طبیعی، محتوای نقض‌کننده قانون را شناسایی می‌کنند. هم‌زمان، دولت آلمان سامانه‌هایی برای دریافت گزارش مردمی و ارزیابی عملکرد پلتفرم‌ها طراحی کرده است.

فرانسه نیز با تصویب قانون مقابله با اطلاعات نادرست (مصوب ۲۰۱۸)، تلاش کرده تا از رگ‌تک برای کنترل جریان اطلاعات به ویژه در دوره‌های انتخاباتی استفاده کند. این قانون، پلتفرم‌ها را ملزم می‌کند تا منابع مالی محتوای اسپانسر دار سیاسی را اعلام کنند و سازوکارهایی برای مقابله با انتشار سریع اطلاعات نادرست داشته باشند. در این راستا، شرکت‌های رسانه‌ای فرانسوی با استفاده از فناوری‌های راستی‌آزمایی خودکار (مثل کراس‌چکینگ و ربات‌های

فکت چکینگ) به تحلیل محتوای پردازند. شورای عالی صوت و تصویر (CSA) نیز به ابزارهای تحلیلی برای پایش الگوهای پخش محتوا در رسانه ها و شبکه های اجتماعی مجهز شده است.

در استرالیا، کمیسیون ایمنی آنلاین (eSafety) نقش کلیدی در رگ تک رسانه ای دارد. این نهاد با استفاده از فناوری های هوشمند، محتوای آزار و اذیت سایبری، سوء استفاده جنسی کودکان، و تصاویر خشونت آمیز را شناسایی و حذف می کند. این کمیسیون همچنین ابزارهای گزارش دهی عمومی و الگوریتم های تشخیص تصویر و ویدئو را برای ردیابی محتوای مضر به کار می گیرد. در کنار این ها، مقررات جدید برای ملزم کردن پلتفرم ها به ارائه شفافیت در سیاست های تعدیل محتوا و سازوکارهای اپیل ایجاد شده اند.

فناوری تنظیم گری در بخش حمل و نقل دیگر بخشی که استفاده فراوانی از رگ تک برده

است حمل و نقل است. بخش حمل و نقل همواره باریسک هزینه های بالای تصادفات و حوادث ایمنی مواجه بوده و از این منظر روی آوردن آن به رگ تک نه صرفاً یک مسیر مقرون به صرفه تر تنظیم گری بلکه ناشی از ضرورت های حیاتی بوده است. صنعت حمل و نقل در حال حاضر در یک گذار انقلابی قرار دارد. با افزایش پیچیدگی شبکه های حمل و نقل - که ناشی از رشد حمل و نقل هوشمند، لجستیک تجارت الکترونیک، وسایل نقلیه خودران و پلتفرم های دیجیتال است - روش های سنتی نظارت و تنظیم گری کارایی خود را از دست داده اند. راه حل های رگ تک با بهره گیری از تحلیل آنی داده ها، هوش مصنوعی، یادگیری ماشین بلاک چین و اینترنت اشیا امکان نظارت مؤثرتر و پاسخ گوتر را برای تنظیم گران فراهم می سازند. بانک جهانی نیز بر اهمیت زیرساخت دیجیتال در تنظیم گری تأکید

کرده و اعلام داشته که سامانه های خودکار می توانند هزینه های رعایت مقررات در بخش حمل و نقل را تا ۴۰ درصد کاهش داده و در عین حال، اثربخشی نظارت را افزایش دهند.

در حوزه مدیریت ترافیک شهری، اداره حمل و نقل سنگاپور (LTA) با اجرای سامانه عوارض گیری الکترونیکی (ERP) جزو سازمان های پیشرو بوده است. این سامانه با نصب دروازه های هوشمند در نقاط کلیدی شهر، به طور خودکار و بر اساس شرایط ترافیک لحظه ای، موقعیت مکانی و زمان، هزینه تردد خودروها را محاسبه و اعمال می کند. ERP باعث کاهش ۱۳ درصدی حجم ترافیک در ساعات اوج و حدود ۲۰ درصدی میانگین زمان سفر شده است.

نسل بعدی این سامانه که بر پایه موقعیت یابی ماهواره ای است، با دقت و انعطاف پذیری بیشتر در حال اجراست. در همین حال، سازمان حمل و نقل لندن (TfL) با تدوین چارچوب های جامع برای پلتفرم های تاکسی اینترنتی و جابه جایی خرد، و بهره گیری از API ها و توافق نامه های تبادل داده، بر رعایت استانداردهای ایمنی، محیط زیستی و شرایط کاری نظارت دارد. برای مثال، اوبر موظف است داده های سفرها و ساعات کاری رانندگان را به صورت ناشناس در اختیار TfL قرار دهد تا امکان ارزیابی ریسک ها و نظارت دقیق تر فراهم شود.

در سطح جهانی نیز شهرها و کشورهایی که آینده نگرتر عمل می کنند، در حال اجرای رگ تک

در حوزه هایی نوظهور مانند آزمایش وسایل نقلیه خودران و رصد انتشار کربن هستند. برای نمونه، در کالیفرنیا اداره وسایل نقلیه موتوری ایالتی شرکت های تولیدکننده وسایل نقلیه خودران نظیر ویمو، تسلا و آمازون را موظف کرده تا گزارش های ایمنی منظم ارائه دهند که با استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی تحلیل می شود تا الگوهای خطر شناسایی گردد. در آلمان، سازمان حمل و نقل فدرال (KBA) از فناوری بلاک چین در صدور گواهی های فنی وسایل نقلیه استفاده می کند تا شفافیت و مقابله با جعل افزایش یابد. همچنین در کره جنوبی، بنادر هوشمند با بهره گیری از IoT و هوش مصنوعی، تردد بار را مدیریت و تنظیم گری می کنند و در نتیجه، زمان عملیات بندری کاهش و اثرات زیست محیطی بهبود یافته است.

فناوری تنظیم‌گری در بخش رقابت

در حوزه تنظیم‌گری رقابت رگ تک ها به ابزارهایی تبدیل شده اند که به سازمان های مسئول مقابله با انحصار کمک می کنند تا در بازارهای پیچیده و دیجیتال شده، رفتار ضد رقابتی را شناسایی، تحلیل و مهار کنند. با ظهور اقتصاد پلتفرمی، کلان داده ها، الگوریتم های قیمت گذاری خودکار، و انحصارهای پنهان، ابزارهای سنتی نظارت دیگر کفایت نمی کنند. رگ تک در این حوزه از فناوری هایی مانند هوش مصنوعی، یادگیری ماشین، کلان داده، و تحلیل شبکه برای شناسایی رفتارهای تبانی، سوء استفاده

بخشی از راهبرد جدید نظارت دیجیتال SAMR بود که جزو موارد تاریخی و کم نظیر مقابله با تخلف یک شرکت در زیست بوم تنظیم گری رقابت چین بود. اداره تنظیم بازار همچنین از فناوری برای بررسی الگوریتم های امتیازدهی و اولویت دهی کالا در پلتفرم ها استفاده می کند تا تضمین کند این سازوکارها موجب تبعیض یا رقابت ناعادلانه نمی شوند.

کره جنوبی نیز دیگر کشور برجسته در تنظیم گری رقابت است. معجزه توسعه رودخانه هان همزمان با رشد چشمگیر اقتصاد خود با این ضرورت مواجه شد که چگونه رفتار شرکت های بزرگ خود را کنترل کند که به رقابت در بازارها آسیب نرسانند. کمیسیون تجارت منصفانه کره (KFTC) با استفاده

از سلطه بازار، ادغام های مشکوک و سیاست های قیمت گذاری تبعیض آمیز استفاده می کند. در ادامه به شماری از تجربه های موفق این حوزه پرداخته می شود. در عین حال باید توجه نمود که توسعه ابزارهای جدید به سرعت ادامه دارد و سازمان های تنظیم گر خواهان ابزارهای فناورانه هر چه کارآمدتری هستند که به آن ها اجازه دهد تا بهتر از گذشته از رقابت در بازارها حفاظت کنند.

در چین، اداره تنظیم بازار (SAMR) اخیراً استفاده از ابزارهای داده کاوی و نظارت دیجیتال را برای کنترل ادغام شرکت های فناوری و رفتارهای انحصاری افزایش داده است. در سال ۲۰۲۱، جریمه شرکت علی بابا به دلیل سوء استفاده از سلطه بازار (مجبور کردن فروشندگان به استفاده انحصاری از پلتفرم)

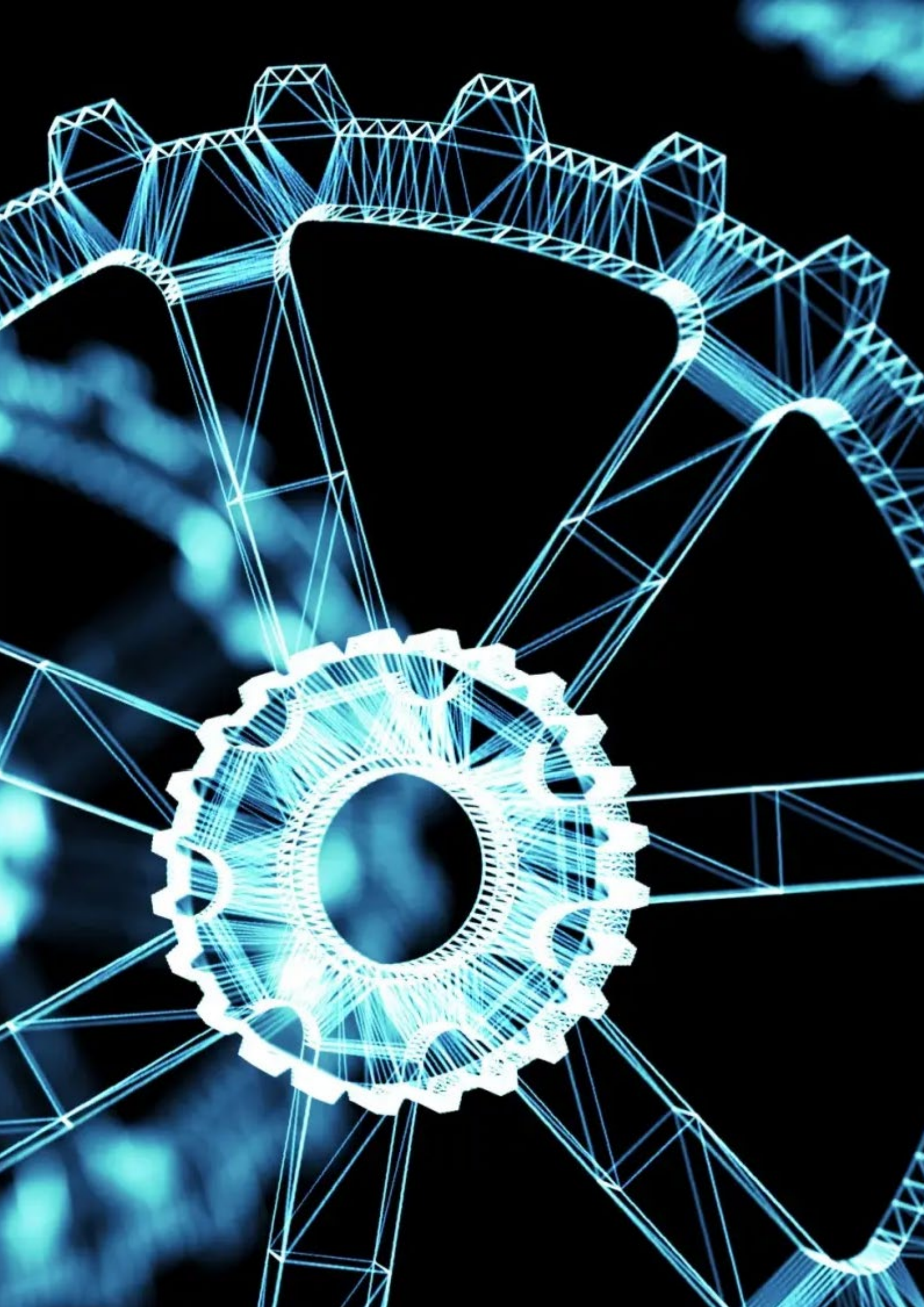
از سامانه‌های نظارتی دیجیتال، پایگاه داده‌ای جامع از قیمت‌گذاری شرکت‌های بزرگ ایجاد کرده و از الگوریتم‌های شناسایی نوسانات غیرعادی در قیمت‌ها بهره‌می‌برد. در چند مورد، این نهاد موفق شده تباری پنهان میان شرکت‌های دارویی و غذایی را با تحلیل زمان‌بندی و روندهای قیمت شناسایی و اثبات کند. همچنین، در بازار دیجیتال، با KFTC بررسی الگوریتم‌های پیشنهاد قیمت در پلتفرم‌های تجارت الکترونیک، مواردی از هماهنگی ضمنی یا الگوریتمیک را کشف کرده است.

در نهایت و به مانند دیگر بخش‌های تنظیم‌گری، اتحادیه اروپا از بازیگران پیشگام در درگ‌تک در بخش تنظیم بازار و رقابت بوده است. این نهاد از ابزارهای تحلیل داده‌های تراکنشی و مکاتبات الکترونیکی شرکت‌ها استفاده می‌کند تا نشانه‌های تباری یا سوءاستفاده از موقعیت مسلط را شناسایی کند. در یکسری از پرونده‌ها، مانند بررسی شرکت‌های فناوری بزرگ (مثلاً متا، آمازون و گوگل)، این کمیسیون از الگوریتم‌هایی برای بررسی ساختار بازار و مدل‌های قیمت‌گذاری استفاده کرده است. همچنین، در بررسی‌های مربوط به ادغام شرکت‌ها، از شبیه‌سازی‌های اقتصادی مبتنی بر داده‌های واقعی بازار استفاده می‌شود تا پیش‌بینی کنند که ادغام باعث کاهش رقابت خواهد شد یا خیر.

فرجام سخن: تنظیم‌گر نمرده؛ از نو متولد شد!

سازمان‌های تنظیم‌گر در سال‌های اخیر زیر بار

انتقادات فراوانی قرار داشتند و متهم می‌شدند که نهادهای بوروکراتیک عظیم و کند هستند که صرفاً بودجه عمومی را می‌بلعند و قادر نیستند که به مأموریت‌های خود عمل کنند. بسیاری از کاندیداهای انتخاباتی در کشورهای مختلف با این وعده به قدرت می‌رسیدند که در صورت انتخاب، اختیارات تنظیم‌گرها را کاهش داده یا حتی آن‌ها را تعطیل خواهند کرد. در چنین وضعیتی فناوری‌های تنظیم‌گری پایه میدان گذاشتند. رویاپردازی‌های اولیه در مورد این فناوری‌ها به آن‌ها به مثابه جانشین‌های تنظیم‌گران خوش آمد می‌گفت. اما با گذشت زمان انتظارات و نگرش‌ها در مورد رگ‌تک تعدیل و اصلاح شد. امروزه به آن‌ها به چشم مکمل‌ها و ابزارهای هوشمند تنظیم‌گری نگریسته می‌شود که به تنظیم‌گرها در راستای انجام تعهدات خود کمک می‌کنند و جلوی بسیاری از کژکارکردها و ناصافی‌های تنظیم‌گری را می‌گیرند. در این دنیای جدید، تنظیم‌گری به شکلی جدید دوباره خلق شده است و اکنون وظیفه متولیان این حوزه آن است که با پایش مستمر رگ‌تک، جلوی پیامدهای منفی آن را گرفته و هر چه بیشتر مزایای آن را تقویت کنند. رگ‌تک یکی از ابعاد گیتی بی‌انتهای فناوری است و به هر اندازه که فناوری توسعه پیدا می‌کند، رگ‌تک هم پیشرفت می‌کند. انتخاب با انسان است که چطور از آن استفاده کرده و مسیر آینده را طی کند.

یادداشت تحلیلی

فناوری در قفس کاغذ

مهدی میرزایی

مدیر گروه تنظیم‌گری اندیشکده حکمرانی شریف

۱۰۱ اعلام شده که نسبت به ۹۱ در سال ۲۰۲۲ و ۸۹ در سال ۲۰۲۰، با کاهش ۱۰ پله ای مواجه بوده است. این رتبه نشان دهنده عقب ماندگی جدی در هوشمندسازی فرآیندهای اداری و عدم آمادگی زیرساختی برای اجرای فناوری های نوین مانند رگ تک است.

علاوه بر این، در شاخص کیفیت مقررات (Regulatory Quality Index) که یکی از شش زیرشاخص اصلی (Worldwide Governance Indicators (WGI است و توسط بانک جهانی منتشر می شود، ایران در سال ۲۰۲۳ رتبه ۱۸۵ از ۱۹۳ کشور را کسب کرده است و در زمره ضعیف ترین کشورهاست. این شاخص، کارایی و شفافیت مقررات دولتی را ارزیابی می کند و رتبه پایین ایران نشان دهنده وجود موانع بوروکراتیک و عدم انعطاف پذیری در پذیرش نوآوری ها است.

بوروکراسی سنگین، فرآیندهای کاغذی و عدم یکپارچگی سیستم های اطلاعاتی، زمینه ساز مقاومت در برابر تغییر است. در چنین شرایطی، حتی اگر فناوری های پیشرفته در دسترس باشند، نبود زیرساخت های لازم و اراده سازمانی برای اجرای آن ها، مانع از تحقق اهداف رگ تک می شود.

۲. نیروی انسانی تنظیم گر؛ فاقد درک روشن از مزایای رگ تک

نیروی انسانی، به عنوان یکی از ستون های اصلی نظام تنظیم گری، در سال های اخیر با چالش های

فناوری های تنظیم گری (RegTech) به عنوان یکی از مهم ترین ابزارهای نوین در حوزه نظارت و تنظیم مقررات، در سال های اخیر توجه بسیاری از کشورهای جهان را به خود جلب کرده است. رگ تک در حوزه های مختلفی نظیر تنظیم گری مالی، رسانه، ارتباطات، بهداشت، محیط زیست، انرژی، حمل و نقل و... کاربردهای گسترده ای دارد و از ترکیب فناوری های پیشرفته مانند هوش مصنوعی، یادگیری ماشین، بلاکچین و تحلیل داده های بزرگ برای ساده سازی و کارآمدسازی فرآیندهای نظارتی استفاده می کند. این فناوری هانه تنها هزینه های مرتبط با انطباق با مقررات (Compliance) را کاهش می دهند، بلکه دقت و سرعت نظارت را نیز به طور قابل توجهی افزایش می دهند. با وجود مزایای فراوان، رگ تک در ایران همچنان در حاشیه قرار دارد و به نظر می رسد به سختی بتواند در ساختار فعلی تنظیم گری کشور ریشه بدواند. در این یادداشت، به پنج دلیل عمده می پردازیم که نشان می دهد چرا رگ تک در ایران با چالش های جدی مواجه است.

۱. قابلیت های سازمانی و اجرایی پایین بوروکراسی

یکی از مهم ترین موانع پیش روی رگ تک در ایران، ضعف ساختاری در بوروکراسی اداری و اجرایی کشور است. طبق آخرین گزارش های رسمی سازمان ملل (E Government Development Index – EGDI) در سال ۲۰۲۴، رتبه ایران در میان ۱۹۳ کشور عضو برابر با جایگاه

نهادهای تنظیم‌گر به دلیل محدودیت‌های بودجه‌ای و وابستگی به منابع دولتی، قادر به رقابت در این زمینه نیستند. این موضوع باعث شده است که بسیاری از نیروهای توانمند و تحصیل‌کرده ترجیح دهند به جای کار در نهادهای تنظیم‌گر، به بخش خصوصی یا حتی مهاجرت به خارج از کشور روی آورند.

علاوه بر این، عدم استقلال نهادهای تنظیم‌گر باعث شده است که این نهادها نتوانند به طور مستقل و بدون دخالت‌های سیاسی، برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی برای کارکنان خود تدوین کنند. این موضوع باعث کاهش انگیزه و خلاقیت در میان کارکنان و مانع از شکل‌گیری یک نیروی انسانی کارآمد و به روز در حوزه رگ‌تک می‌گردد.

بدون وجود نیروی انسانی متخصص و آگاه که بتواند مزایا و فرصت‌های رگ‌تک را درک و اجرا کند، هیچ فناوری نوینی نمی‌تواند به طور مؤثر در ایران پیاده‌سازی شود.

جدی مواجهه بوده است. مهاجرت نخبگان، کمبود آموزش‌های تخصصی و عدم به روز بودن دانش کارشناسان، باعث شده است که درک روشنی از مزایا و فرصت‌های فناوری‌های تنظیم‌گری وجود نداشته باشد.

این چالش تنها به کمبود دانش و مهارت‌های تخصصی محدود نمی‌شود و ریشه در مشکلات ساختاری نیز دارد. عدم استقلال مالی نهادهای تنظیم‌گر و وابستگی شدید آن‌ها به دولت، باعث شده است که این نهادها نتوانند حقوق و مزایای رقابتی برای جذب نیروهای توانمند ارائه دهند. در حالی که بخش خصوصی با ارائه حقوق و مزایای بالاتر، نیروهای متخصص را به سمت خود جذب می‌کند.

۳. ساختار محافظه کارانه نظام تنظیم گری

نگرانی های امنیتی، بروکراسی دست و پاگیر و عدم تطابق با استانداردهای مورد نیاز تنظیم گرها برمی گردد.

تنظیم گرها ترجیح می دهند از راهکارهای داخلی یا فناوری های خارجی مورد تأیید استفاده کنند، در حالی که بخش خصوصی داخلی هنوز نتوانسته جایگاه خود را به عنوان یک شریک قابل اعتماد تثبیت کند. این عدم همکاری، باعث می شود که رگ تک که نیازمند مشارکت فعال بخش خصوصی است، در ایران به سختی پیش برود.

ساختار نظام تنظیم گری در ایران به گونه ای است که نوآوری را تشویق نمی کند. مدیران و تصمیم گیران ترجیح می دهند از روش های سنتی و آزمایش شده استفاده کنند تا ریسک شکست را به حداقل برسانند. این رویکرد محافظه کارانه، باعث می شود که فناوری های نوین مانند رگ تک در حاشیه قرار گیرند. علاوه بر این، وابستگی نهادی تنظیم گر به دولت باعث شده است که تفکر خارج از چارچوب (Out of the Box) در میان مدیران این نهادها کمتر شود. آن ها خود را صرفاً یک نهاد بوروکرات دولتی می پندارند که باید اقدامات روزمره سازمان را سامان دهند و دستورات دولتی را اجرا کنند، نه اینکه به دنبال نوآوری و تحول اساسی باشند. این نگاه محدود مانع از آن می شود که رگ تک به عنوان یک ابزار تحول آفرین در نظام تنظیم گری ایران مورد توجه قرار گیرد.

نبود مکانیزم های تشویقی برای نوآوری و ریسک پذیری، مدیران را به سمت محافظه کاری بیشتر سوق می دهد. در چنین ساختاری، حتی اگر ایده های نو وجود داشته باشد، به دلیل ترس از عواقب احتمالی، اجرا نمی شوند.

۴. عدم اعتماد به بخش خصوصی فناوری

۵. موانع بنیادین؛ اولویت های دیگر در صدر جدول

شاید مهم ترین دلیل اینکه رگ تک در ایران به سختی می تواند عملیاتی شود، وجود موانع بنیادین در ساختار تنظیم گری کشور است. مشکلاتی مانند نبود شفافیت کافی، ضعف در اجرای قوانین و مقررات و چالش های اقتصادی، باعث شده اند که فناوری های تنظیم گری در اولویت های پایین تر قرار گیرند. علاوه بر این، هنوز تعریف و فهم درستی از تنظیم گری در میان نهادهای تنظیم گر شکل نگرفت است. این موضوع، حتی پیش از ورود به حوزه فناوری های تنظیم گری، یک چالش اساسی است. اگر درک درستی از ماهیت و نقش تنظیم گری وجود نداشته باشد، تغییر در فناوری های تنظیم گری ممکن است در نهایت منجر به اعمال قدرت و تصدی گری بیشتر دولت شود، نه بهبود کارایی و شفافیت.

بخش خصوصی فناوری در ایران، با وجود پتانسیل های بالا، نتوانسته اعتماد کامل تنظیم گرها را جلب کند. این موضوع به دلایل مختلفی از جمله

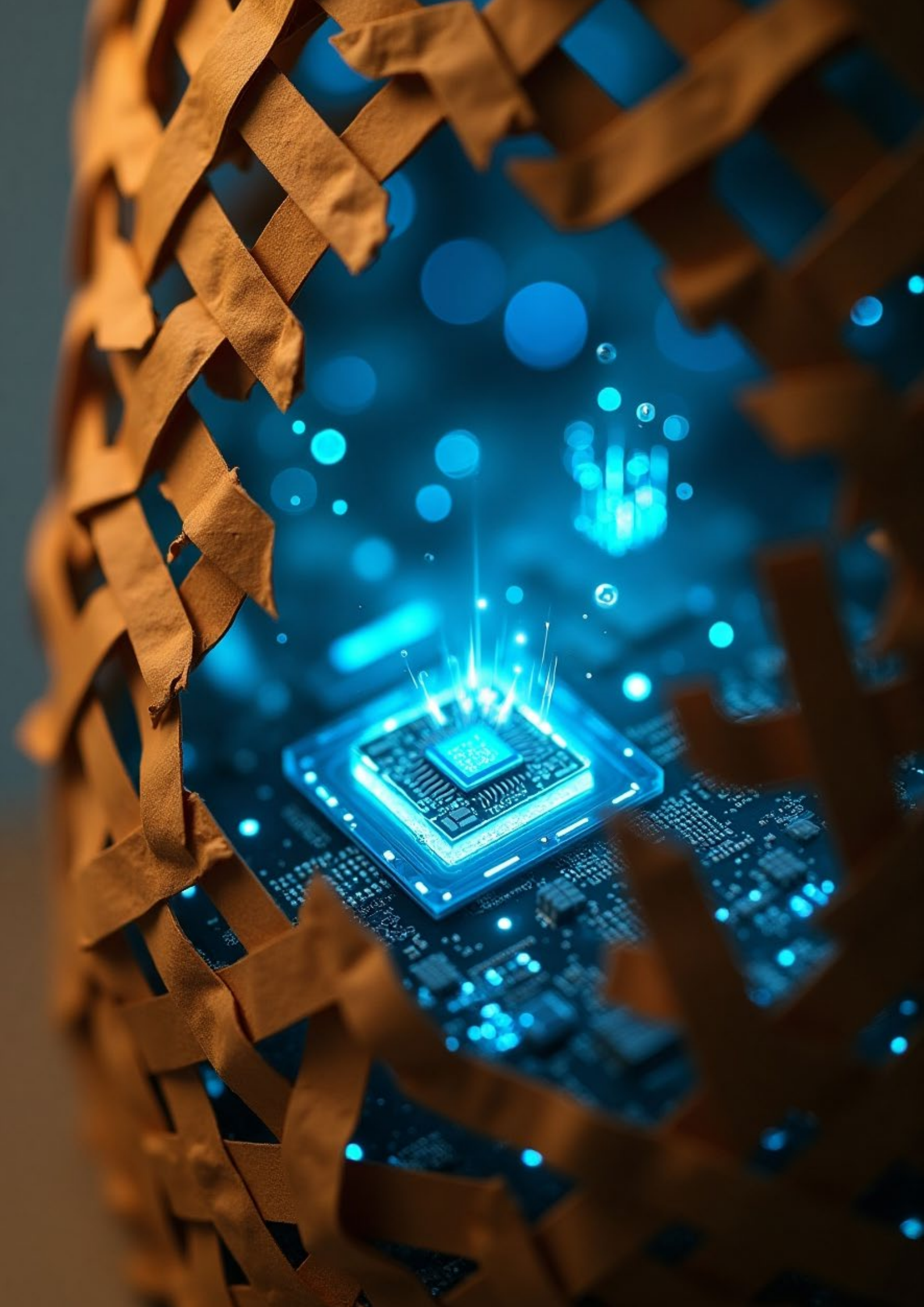
تنظیم‌گرها در ایران با چالش‌هایی مواجه هستند که فراتر از فناوری است. تازمانی که این مشکلات بنیادین حل نشوند، سرمایه‌گذاری در رگ تک به عنوان یک اولویت اصلی تلقی نخواهد شد.

نتیجه‌گیری: آیارگ تک در ایران محکوم به شکست

۱ است ؟

با وجود چالش‌های ذکر شده، نمی‌توان گفت که رگ تک در ایران محکوم به شکست است. اما واقعیت این است که بدون اصلاحات ساختاری، ارتقای دانش نیروی انسانی، ایجاد اعتماد بین بخش خصوصی و تنظیم‌گرها و اولویت‌بندی درست، رگ تک در ایران نمی‌تواند به طور مؤثر اجرا شود. ایران نیازمند یک تحول اساسی در نظام تنظیم‌گری خود است. تحولی که نه تنها فناوری‌های نوین را در برگیرد، بلکه زیرساخت‌های لازم برای اجرای آنها را نیز فراهم کند. تازمانی که این تحول رخ ندهد، رگ تک همچنان در حاشیه باقی خواهد ماند و پتانسیل‌های آن به طور کامل محقق نخواهد شد.

در نهایت، رگ تک نه تنها یک فناوری، بلکه یک رویکرد نوین در تنظیم‌گری است. برای بهره‌برداری از آن، ایران باید فراتر از فناوری، به اصلاح ساختارها، فرهنگ سازمانی و رویکردهای مدیریتی خود بیندیشد. در غیر این صورت، رگ تک همچنان یک مفهوم دور دست و دست نیافتنی خواهد ماند.

امیرحسین قلندری

پژوهشگر ارشد اندیشکده حکمرانی شریف

یادداشت تحلیلی

رگ‌تک؛

ابزار عدالت یا نقاب اقتدار؟

عدالت، نه صرفاً یک فضیلت اخلاقی، بلکه بنیان نظری و عملی هر نظم تنظیم گراندهی پایدار است. تنظیم گری، آنگاه معنا و اعتبار می یابد که قواعد و فرآیندهای آن برای همه بازیگران، قابل پیش بینی، بی طرف و منصفانه باشد. در فقدان این خصیصه، کارآمدترین و منسجم ترین قوانین نیز در معرض فرسایش مشروعیت قرار می گیرند. آن چه در تجربه تنظیم گری اهمیت می یابد، نه فقط متن مقررات، بلکه چگونگی تفسیر، اجرا و اعمال آن است. آيا شیوه های نظارت عاری از تبعیض اند؟ آیا امکان اعتراض وجود دارد؟ آیا تفاوتی میان برخورد با بازیگران کوچک و بزرگ نیست؟ پاسخ منفی به این پرسش ها، نه فقط بی عدالتی، که نوعی بی اعتمادی نهادینه شده نسبت به نظم تنظیم گرانده را پدید می آورد.

در فضای سیاسی ایران، تنظیم گری همواره با مجموعه ای از کارکردهای تاریخی و نهادی دست به گریبان بوده است. عدم استقلال سیاسی، و فور تعارض منافع، ضعف در پیش بینی پذیری و تصمیم گیری های مقطعی و سلیقه ای، غلبه ی رویکرد سنتی به تنظیم گری، انزوای سایر اجزای نظام حکمرانی، عدم تجهیز مناسب به ابزارهای تنظیم گری و کسب اقتدار مناسب، همگی زخم هایی نهادی هستند که بر کیفیت عدالت تنظیم گری سایه افکنده اند. برای بسیاری از کنشگران اقتصادی، خصوصاً بنگاه های خرد و متوسط، برخوردهای ناعادلانه و تفسیرهای دوگانه از مقررات، نه یک استثناء بلکه قاعده ای نانوشته تلقی می شود. در این شرایط، نهادهای تنظیم گرگاه به جای تضمین حقوق برابر و ایجاد فضای رقابت منصفانه، خود به عاملی در بازتولید نابرابری های نهادی بدل شده اند.

عدالت در عصر الگوریتم: چگونه رگ‌تک می‌تواند تنظیم‌گری را عادلانه‌تر کند؟

در بستری که ذکر شد، فناوری‌های نوظهور در حوزه تنظیم‌گری، به ویژه رگ‌تک^۱، می‌توانند به مثابه ابزاری برای بازاندیشی در نسبت میان تنظیم‌گری و عدالت عمل کنند. رگ‌تک، با اتکاء به قدرت پردازش ماشینی، تحلیل داده محور و ثبت لحظه‌ای تعاملات، این امکان را فراهم می‌آورد که فرآیند نظارت از سطح قضاوت‌های فردی و تصمیمات پشت درهای بسته، به سطحی از شفافیت، پیوستگی و قابلیت بازبینی ارتقا یابد. اگر این فناوری به درستی نهادینه شود، می‌تواند نه فقط کارایی، بلکه انصاف در تنظیم‌گری را نیز بازسازی کند؛ به ویژه برای آن دسته از کنشگرانی که در وضعیت کنونی به حاشیه رانده شده‌اند. در این معنا، رگ‌تک تنها یک تحول فناورانه نیست، بلکه افقی برای بازسازی سرمایه اعتماد عمومی و بازتعریف عدالت در بطن حکمرانی تنظیم‌گرانه است.

۱. عدالت رویه‌ای: یکنواختی اجرا و پایان سلیقه‌گرایی

عدالت رویه‌ای، در اصل ناظر بر کیفیت اجراست؛ یعنی نه فقط قانون چه می‌گوید، بلکه چگونه، توسط چه کسی، در چه زمانی و با چه استاندارد اجرای می‌شود. این بُعد از عدالت، به طور تاریخی در معرض فرسایش نهادی بوده است، چرا که متکی بر قضاوت انسانی و ساختارهای پیچیده بوروکراتیک است. فناوری تنظیم‌گری، این امکان را فراهم می‌کند که اجرا از دل

تاریکی تفسیرهای ناهماهنگ و روابط غیررسمی بیرون کشیده شود و به قلمرو روشنی از شفافیت و ثبات در اجرا منتقل گردد. فرآیندهایی که پیش‌تر در جلسات در بسته، تلفن‌های غیررسمی یا تعاملات مبهم شکل می‌گرفت، اکنون به صورت دیجیتال ثبت می‌شود. وقتی یک تخلف مالی در سه شرکت مشابه با سه برخورد متفاوت مواجه نشود، وقتی بتوان دلیل برخورد را بازخوانی کرد و وقتی امکان بازبینی آن توسط نهاد مستقل فراهم باشد، عدالت رویه‌ای از حوزه آرمان به حوزه عمل نزدیک می‌شود.

۲. عدالت توزیعی: رفع تبعیض در هزینه‌های انطباق^۲

در نظام‌های تنظیم‌گری سنتی، هزینه انطباق با مقررات، به ویژه در بازارهای پیچیده مانند خدمات مالی، ارتباطات یا انرژی، سهم قابل توجهی از منابع بنگاه‌ها را مصرف می‌کند. شرکت‌های بزرگ، به واسطه

۲. Regulatory Compliance.

۱. RegTech: Regulatory Technology

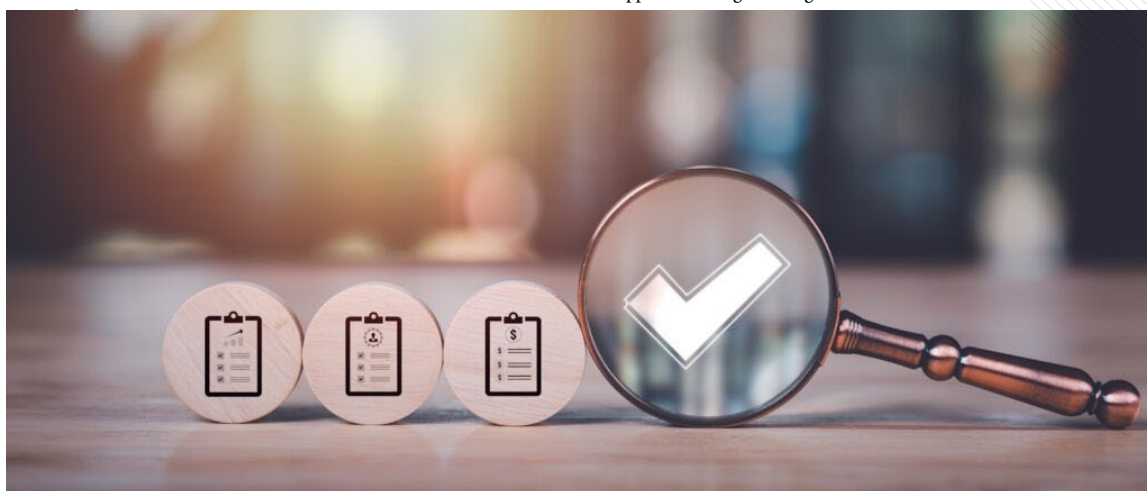
تثبیت رانت های تنظیم گری شده و مقررات راز ابزاری برای تبعیض، به سازوکاری در خدمت برابری بدل کند.

۳. عدالت ساختاری: نظارت بر ناظر

بعد سوم یعنی عدالت ساختاری، که به شفافیت، پاسخگویی و باز بودن ساختارهای نظارت بر خود نهادهای تنظیم گر می پردازد. عدالت ساختاری معطوف به فرد ناظر نیست، بلکه معطوف به سازوکاری است که کنش ناظر در دل آن معنا و جهت می گیرد. در نظم های سنتی، نهادهای تنظیم گر خود در تاریکی نسبی عمل می کنند و فرآیندهای تصمیم گیری، ملاحظات سیاسی، تأخیرها و مداخلات، غالباً برای بیرون از نهاد نامرئی است؛ اما فناوری تنظیم گری این مناسبات را می تواند وارونه کند. در طراحی های پیشرفته، تمام تعاملات بین نهاد ناظر و تنظیم شونده به صورت دیجیتال ثبت و قابل ممیزی است و روند رسیدگی، دلایل تصمیم، تأخیرهای غیرمتعارف و حتی الگوریتم های اجرا، در معرض نظارت بیرونی، اعم از

در اختیار داشتن تیم های حقوقی، مشاوران فنی و زیرساخت های مالی، قادرند این هزینه را جذب یا دور بزنند. اما همین الزامات برای کسب و کارهای کوچک تر، به مانعی برای ادامه فعالیت یا ورود به بازار تبدیل می شود. اینجا دقیقاً جایی است که رگ تک می تواند این وضعیت را باز تنظیم کند. در اقتصادهای پیشرو، ابزارهایی طراحی شده اند که بنگاه های خرد می توانند از آن ها برای گزارش دهی مالی، احراز هویت مشتری، انطباق با استانداردهای ضد پول شویی، اعلام خوداظهاری مالیاتی و... استفاده کنند؛ بدون آنکه به واسطه انسانی، هزینه های سنگین یا مواجعه با رویه های مبهم نیاز داشته باشند. جایی مانند کشور سنگاپور، الگوریتم های انطباق استاندارد برای کسب و کارهای کوچک به صورت API^۳ در اختیار پلتفرم ها قرار می گیرد تا فرآیند تطبیق، بی واسطه و ساده سازی شده درون سیستم فروش یا پرداخت آن ها ادغام شود. به این ترتیب، رگ تک می تواند مانع

۳. Application Programming Interface

۴. عدالت زمانی: دیگر نوبت‌ها نابرابر نیستند

یکی از اشکال کمتر مورد توجه بی‌عدالتی در تنظیم‌گری، تبعیض زمانی است؛ یعنی تفاوت در سرعت رسیدگی، تأخیر در صدور مجوزها یا تصمیم‌های تنظیم‌گرانه که بعضاً بسته به اندازه یا نفوذ بازیگران تغییر می‌کند. برای مثال، صدور یک مجوز یا پاسخ به یک اعتراض ممکن است برای یک شرکت بزرگ ظرف چند روز انجام شود، در حالی که بنگاهی کوچک ممکن است هفته‌ها یا ماه‌ها در صف بررسی بماند. این شکاف زمانی، فارغ از محتوای مقررات، نوعی بی‌عدالتی عملیاتی ایجاد می‌کند. رگ‌تک با اتوماسیون فرآیندها، ایجاد داشبوردهای نظارت‌بلادرنگ و سامانه‌های بررسی خودکار می‌تواند این تبعیض را تا حد زیادی برطرف کند. در برخی کشورها، فرآیندهایی مانند صدور مجوزهای بیمه، تطبیق با مقررات ضد پول‌شویی، یا ثبت استاندارد کالاها، به صورت خودکار و بلادرنگ انجام می‌شود و «زمان» به یک منبع تبعیض تبدیل نمی‌گردد. در این معنا، رگ‌تک نه تنها شفافیت، بلکه هم‌زمانی فرصت‌ها را نیز بازتوزیع می‌کند.

۵. عدالت ادراکی: بازسازی احساس عدالت از طریق شفافیت فناورانه

برخی از پژوهشگران معتقدند عدالت فقط آن چیزی نیست که باشد؛ بلکه آن چیزی است که ادراک شود. در

بسیاری از نظام‌های تنظیم‌گری، حتی اگر تصمیمات ناظر منطقی، منصفانه و قانونی باشند، اما اگر فرآیندها مبهم، غیرقابل پیگیری یا غیرشفاف باشند، در چشم‌دزی نفعان نا عادلانه به نظر می‌رسند. این همان چیزی است که در علوم اجتماعی به آن «عدالت ادراکی» می‌گویند. رگ‌تک، با ارائه رابط‌های کاربری قابل مشاهده، گزارش‌های لحظه‌ای، ثبت مراحل رسیدگی و امکان بازخوانی دلایل تصمیم، می‌تواند به بازسازی این ادراک کمک کند. وقتی کنشگر اقتصادی بداند که تخلف او دقیقاً به کدام دلیل، با استناد به کدام بند و بر چه مبنایی ثبت و رسیدگی شده، به علاوه آنکه بداند با دیگری نیز همین‌گونه که با او برخورد شده است، برخورد می‌شود، احساس او نسبت به عدالت افزایش می‌یابد.

مخاطره‌ی خام‌باوری به رگ‌تک: وقتی

بی‌عدالتی در گداه پنهان می‌شود

با وجود آن همه ظرفیتی که پیش‌تر درباره‌ی توانایی‌های رگ‌تک در تقویت عدالت گفته شد، نمی‌توان و نباید چشم‌براین حقیقت بست که فناوری، در غیاب نهادهای سالم و سازوکارهای حقوقی پشتیبان، نه تنها تضمین‌گر عدالت نیست، بلکه ممکن است خود به ابزاری پیچیده‌تر، پنهان‌تر و سخت‌تر برای بی‌عدالتی بدل شود.

پیش‌فرض بسیاری از روایت‌های خوش‌بینانه پیرامون فناوری تنظیم‌گری آن است که ورود ابزارهای

شود. در این وضعیت، بازیگر اقتصادی یا شهروند در مواجهه با یک نظام ماشینی، نه امکان درک دلایل تصمیم‌گیری و نه امکان اصلاح یا دفاع از خود را خواهد داشت. بی‌عدالتی، در این چارچوب، نه با صدای بلند بلکه با سکوت سیستماتیک عمل می‌کند.

بنابراین، فناوری تنظیم‌گری باید نه در خلأ نهادی، بلکه در هم‌نشینی با حکمرانی داده‌محور، قانون‌مدار و نظارت مدنی توسعه یابد. توسعه‌ی رگ‌تک در کشورهای که هنوز فاقد نظام‌های حفاظت از داده، دادگاه‌های تخصصی در حوزه فناوری، یا نهادهای تنظیم‌گر ثانویه هستند، باید با احتیاط نظری و تقدم ساختاری همراه باشد. آن‌چه عدالت را تضمین می‌کند، نه صرفاً ابزار دیجیتال، بلکه ساختارهای پاسخ‌گو، مشارکتی و حق‌مدار است که این ابزار را در دل خود هضم کرده باشند. در غیر این صورت، رگ‌تک به جای واسطه‌ای برای تحقق انصاف، بدل به ساختاری «بازنمایی شده از قانون» می‌شود که در آن چهره‌ی قدرت، پشت صورتک بی‌چهره‌ی الگوریتم پنهان مانده است.

دیجیتال، به خودی خود، تضمین‌گر عدالت، شفافیت و کارایی در حکمرانی مقررات است. این تصور، هرچند در مقام آرمان جذاب است، اما در غیاب طراحی نهادی و حقوقی متناسب، به سرعت بدل به کژتابی مفهومی خواهد شد. هیچ فناوری‌ای، به تنهایی و مستقل از بستر نهادی عمل خود، قادر به تحقق عدالت نیست. چنان‌که نهادهای سنتی، بدون شفافیت و پاسخ‌گویی، ظرفیت آن‌را دارند که قانون را به ابزار تبعیض بدل کنند، نهادهای فناورانه نیز در صورت فقدان نظارت عمومی، می‌توانند به همان سرنوشت دچار شوند؛ با این تفاوت که بی‌عدالتی در آن هانه آشکار، بلکه پنهان در کدها و رویه‌های ماشینی رمزگذاری می‌شود.

در ادبیات نهادگرایی، عدالت نه یک ویژگی ذاتی فناوری، بلکه برآیند تعاملی از قواعد رسمی، سازوکارهای نظارت بیرونی، حق اعتراض و قابلیت بازبینی است. فناوری تنظیم‌گری، در صورتی که فاقد اصول چهارگانه‌ی ای‌چون^۱. شفافیت الگوریتمی^۲. حفاظت از داده‌های شخصی^۳. تضمین حق اعتراض و وجود نهادهای ممیز مستقل باشد، ممکن است به سازوکاری خودکار اما فاقد مشروعیت اجتماعی بدل

چه باید کرد؟

با توجه به نکات مذکور، علی‌رغم ظرفیت‌های چشمگیر فناوری تنظیم‌گری (رگ‌تک) در ارتقاء عدالت تنظیم‌گرانه، تحقق این اهداف متوقف بر استقرار حلقه‌های مکمل و پیش‌نیازهای نهادی است، تا این فناوری بتواند واجد اثرگذاری مثبت بر عدالت باشد و از تبدیل شدن به ابزاری نوین برای اعمال ظلم و تبعیض فناوریانه مصون بماند. بدین منظور، ضروری است در نظام تنظیم‌گری ایران، افزون بر توسعه‌ی ابزارهای فناوریانه ورگ‌تک، تحولات اساسی در ساخت نهادی نیز به وقوع پیوندد.

در لایه نخست، باید انسدادهای حقوقی موجود در مسیر تأسیس تنظیم‌گران مدرن، با ویژگی‌هایی نظیر سلامت اداری، استقلال ساختاری و مشروعیت نهادی، به نحو بنیادین مرتفع گردد. در فقدان چنین بسترهایی، امکان استقرار نهادهای مستقل، تخصص‌محور و مقاوم در برابر نفوذهای سیاسی عملاً مسدود خواهد بود و رگ‌تک در فضایی متزلزل و بی‌پشتوانه مأوا خواهد گرفت. در لایه دوم، کژکارکردهای موجود و زخم‌های نهادینه شده‌ی نهادهای تنظیم‌گر کنونی، مستلزم بازسازی ساختاری‌اند؛ ویژگی‌هایی همچون استقلال سیاسی، پاسخ‌گویی عمومی، برخورداری از طیف متنوعی از ابزارهای تنظیم‌گرانه، شفافیت رویه‌ای، جلب مشارکت مؤثر بخش خصوصی و استقرار سازوکارهای حقوقی برای پیشگیری از تعارض منافع، از جمله

شاخص‌هایی‌اند که در نهادهای تنظیم‌گر ایران، نیازمند بازنگری و تقویت عاجل‌اند. افزون بر این اصلاحات، تأسیس نهاد تنظیم‌گر مستقلى در حوزه حفاظت از داده، با اختیارات قانونی شفاف، ضمانت اجرای مؤثر و جایگاه ساختاری متناسب، ضرورتی انکارناپذیر است؛ چراکه در غیاب قواعد منسجم حریم خصوصی و نظام مندسازی مالکیت و امنیت داده‌های شخصی، توسعه‌ی فناوری تنظیم‌گری در معرض مخاطرات اخلاقی، نارضایتی اجتماعی و بحران‌های مشروعیت خواهد بود.

A Newton's cradle with several silver spheres. One sphere in the foreground is replaced by a blue, reflective sphere. On top of this blue sphere stands a blue, stylized human figure. The background is a light gray with a subtle grid pattern.

برمرزدانش

تنظیم گفتار بهار ۱۴۰۴

افکار عمومی و ظهور ذهن‌های دیجیتال: ریسک

ادراک‌شده، اعتماد و پشتیبانی از تنظیم‌گری^۱

نهادهای حکمرانی باید به ریسک‌های اجتماعی، از جمله خطرات ناشی از هوش مصنوعی مولد، واکنش نشان دهند. این مطالعه به صورت تجربی بررسی می‌کند که اعتماد عمومی به نهادهای فناوری‌های هوش مصنوعی، همراه با ادراک ریسک، چگونه بر ترجیحات مردم نسبت به تنظیم‌گری در حوزه هوش مصنوعی تأثیر می‌گذارد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که حمایت عمومی گسترده‌ای از تنظیم‌گری در حوزه هوش مصنوعی وجود دارد و ادراک ریسک، نقش مهمی در شکل‌گیری ترجیحات سیاستی ایفا می‌کند. افرادی که اعتماد بیشتری به دولت دارند، بیشتر از تنظیم‌گری حمایت می‌کنند، در حالی که

۱. Bullock, J. B., Pauketat, J. V. T., Huang, H., Wang, Y. F., & Anthis, J. R. (۲۰۲۵). Public Opinion and the Rise of Digital Minds: Perceived Risk, Trust, and Regulation Support. *Public Performance & Management Review*, ۳۲-۱.

کسانی که به شرکت‌های هوش مصنوعی و این فناوری به صورت کلی اعتماد بالاتری دارند، تمایل کمتری به حمایت از محدودیت‌ها نشان می‌دهند. این نتایج بر اهمیت نقش افکار عمومی در حکمرانی هوش مصنوعی تأکید دارند. با پیشرفت قابلیت‌های هوش مصنوعی، تنظیم‌گری مؤثر مستلزم ایجاد توازن میان نگرانی‌های عمومی درباره ریسک‌ها و سطح اعتماد به نهادهای تصمیم‌گیر است.

آیا فین‌تک، تنظیم‌گری مالی را بهبود خواهد بخشید؟^۲

فناوری مالی (فین‌تک) می‌تواند عدم قطعیت قابل توجهی در تنظیم‌گری مالی ایجاد کند. این مطالعه تأثیر فین‌تک بر تنظیم‌گری مالی در استان‌های چین طی دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۱ را بررسی می‌کند. نتایج نشان می‌دهند که توسعه فین‌تک موجب بهبود تنظیم‌گری مالی می‌شود. نویسندگان همچنین نشان می‌دهند که بدهی دولت‌های محلی و رقابت بین بانک‌ها رابطه بین فین‌تک و تنظیم‌گری مالی را میانجی‌گری می‌کنند. تحلیل ناهمگنی حاکی از آن است که اثر مثبت تنظیم‌گری مالی در مناطق غربی چین و در استان‌هایی با سطح پایین‌تر نوآوری فناوریانه، چشمگیرتر است. با این حال، باید توجه داشت که برخی از مشکلات درون‌زایی (مانند ترجیحات سیاست

۲. Zhao, Yuliang, Ma, Furong (۲۰۲۵). Will fintech enhance financial regulation.

Research in International Business and Finance, Volume ۷۸, June ۲۰۲۵.

منطقه‌ای غیرقابل مشاهده) ممکن است هنوز وجود داشته باشند. علاوه بر این، اثر افزایش نظارت فین‌تک ممکن است توسط عواملی مانند محیط نهادی و هزینه پذیرش فناوری محدود شود. تحقیقات آینده باید داده‌های شرکت‌های خرد یا طرح‌های آزمایشی طبیعی (مثلاً سیاست‌های آزمایشی رگ‌تک) را در بر بگیرد تا مکانیسم علی‌و اثرات پویای بلندمدت را بیشتر اعتبارسنجی کند.

تنظیم‌گری محیط زیست و صادرات شرکت‌ها^۲

این مقاله شواهد جدیدی در مورد تأثیر مقررات زیست محیطی بر صادرات شرکت‌ها ارائه می‌دهد. نویسندگان فاصله شرکت‌ها تا اداره محیط زیست محلی را بررسی کرده‌اند. به طور خاص، میزان مواجهه با مقررات زیست محیطی در شرکت‌هایی با فواصل

۲. Tang, Baoqing, Chen, Danni, Ma, Jing, Xuan, Siyuan (۲۰۲۵). Environmental regulation and firm exports: New evidence from the distance to local ecological environment bureau. *International Review of Economics & Finance*, Volume ۱۰۱, July ۲۰۲۵.

محدودیت های مالی، شدت آلودگی، مالکیت شرکت و روش های تجارت متفاوت است.

ارزیابی تأثیر تنظیم گری بر کربن زدایی حمل و نقل کانتینری^۴

این مطالعه موردی، تأثیر چهار قانون سازمان بین المللی دریانوردی (IMO) و اتحادیه اروپا که به چالش های گذار سبز در حمل و نقل بین المللی می پردازند، بررسی می کند. اثرات این مقررات بر یک ناوگان نمونه از طریق یک مدل بهینه سازی ارزیابی شده و امکان جایگزینی قانون مورد انتقاد IMO در مورد شاخص شدت کربن (CII) با ترکیبی از اقدامات میان مدت بررسی می شود. نتایج نشان می دهد که در حالی که تنظیم گری فعلی، اقدامات بهره وری انرژی و پذیرش سوخت های جایگزین را تشویق می کنند، برای دستیابی به اهداف، اقدامات بیشتری مورد نیاز است. این مطالعه بر اهمیت انگیزه های قوی تر برای تشویق سرمایه گذاری در سوخت های سبز و تسریع گذار صنعت تأکید می کند. نتایج نشان می دهد که ترکیبی از اقدامات فنی-اقتصادی میان مدت IMO، انعطاف پذیری و مقرون به صرفه بودن بیشتری را در استراتژی های کاهش ارائه می دهد و به طور بالقوه بر محدودیت های CII موجود غلبه می کند.

۴. Lehmann, Nils, Panagakos, George, Barfod, Michael Bruhn (۲۰۲۵). Impact assessment of regulations on container shipping decarbonization: An evidence-based case study. Transportation Research Part D: Transport and Environment. Volume ۱۴۶, September ۲۰۲۵.

نوآوری از طریق تنظیم گری: برق هوشمند در بریتانیا و ایتالیا^۵

با افزایش منابع انرژی تجدیدپذیر و پراکنده، شرکت های توزیع و انتقال برق با تقاضای فزاینده ای از سوی تنظیم گرها برای نوآوری و پذیرش فناوری های جدید و انتقال به شبکه های هوشمند مواجه هستند. با این حال، این انحصارهای طبیعی تنظیم شده اغلب فاقد انگیزه های اقتصادی برای توسعه و پذیرش فناوری های جدید هستند. جهت غلبه بر این مانع، برخی از سازمان های تنظیم گر، مقررات موسوم به «محرك های نوآوری» را برای تقویت آزمایش، پذیرش فناوری و راه حل های نوآورانه معرفی کرده اند. نویسندگان این مقاله اثربخشی دو مقررات مختلف محرك نوآوری، یعنی

۵. Ribeiro, Beatriz Couto, Jamasb, Tooraj (۲۰۲۵). Innovation by regulation: Smart electricity in Great Britain and Italy. Energy Economics, Volume ۱۴۶, May ۲۰۲۵.

بهبود نظارت تنظیم‌گران در تعدیل محتوای آنلاین^۶

اتحادیه اروپا «قانون خدمات دیجیتال» (DSA) را برای مقابله با خطرات ناشی از پلتفرم‌های دیجیتال و ارتقای محیطی ایمن‌تر در فضای آنلاین معرفی کرده است. با این حال، با وجود ظرفیت ابزارهایی مانند «پایگاه داده شفافیت»، «گزارش‌های شفافیت» و ماده ۴۰ قانون DSA برای بهبود شفافیت پلتفرم‌ها، همچنان چالش‌های قابل توجهی وجود دارد. از جمله این چالش‌ها می‌توان به ناسازگاری داده‌ها و کمبود اطلاعات جزئی اشاره کرد، که مانعی در برابر شفافیت در فرآیندهای تعدیل محتوا ایجاد می‌کنند. افزون بر این، فقدان ساختارهای استاندارد برای گزارش‌دهی، مقایسه بین پلتفرم‌ها و تحلیل‌های فراگیر را دشوار می‌سازد. نویسندگان این مقاله

رویکردهای هزینه-گذر و WACC، رابه ترتیب در بریتانیا و ایتالیا تجزیه و تحلیل و مقایسه می‌کنند. نتایج نشان می‌دهد که مکانیسم انتقال هزینه در بریتانیا، علیرغم تعداد ثابتی از پروژه‌های شبکه هوشمند، تأثیر مثبت و پایداری بر درخواست‌های ثبت اختراع داشته است. اثرات مثبت انتقال هزینه ممکن است به درجه بالای انعطاف‌پذیری، ثبات بلندمدت و حجم سرمایه‌گذاری‌های تحقیق و توسعه، همکاری بین شرکت‌های برق و انتخاب مکانیسم تشویقی نظارتی برای نوآوری‌های پرخطرتر مربوط باشد. این مقاله بیان می‌کند که تنظیم‌گران باید اتخاذ چارچوب‌های تنظیمی بلندمدت مشابهی را در نظر بگیرند که بودجه تحقیق و توسعه پایدار را فراهم می‌کند و در عین حال ریسک مالی را برای شرکت‌های برق کاهش می‌دهد.

۶. Tessa, Benedetta, et al. Improving Regulatory Oversight in Online Content Moderation. arXiv, June ۲۰۲۵.

برای رفع مشکلات فوق‌دو فرآیند مکمل را پیشنهاد داده‌اند: فرآیند تطبیق گزارش‌های شفافیت (Transparency Report Cross-Checking Process) و فرآیند راستی‌آزمایی (Verification Process). هدف این فرآیندها، ارائه اعتبارسنجی داخلی و خارجی از طریق شناسایی ناسازگاری‌های احتمالی میان داده‌های خوداظهاری شده توسط پلتفرم‌ها و داده‌های واقعی، ارزیابی سطح پایبندی به مقررات، و در نهایت ارتقای شفافیت و اثر بخشی کلی DSA در تضمین پاسخ‌گویی در تعدیل محتوا است.

رسانه‌های عمومی و پلتفرمی شدن: مقررات اتحادیه اروپا چه نقشی ایفا می‌کند؟^۷

رسانه‌های خدمات عمومی (PSM) به عنوان نهادهایی تعریف شده‌اند که از بودجه عمومی تأمین مالی می‌شوند و قرار است مستقل از نفوذ سیاسی فعالیت کنند. مأموریت آن‌ها انتشار محتوای خبری قابل اعتماد و تولیدات دیداری-شنیداری با کیفیت بالا برای تمامی اقشار جامعه است؛ از جمله جوامع به حاشیه رانده شده و مخاطبانی که معمولاً خدمات رسانه‌ای مناسبی دریافت نمی‌کنند. در دهه گذشته، ظهور و تسلط پلتفرم‌های جهانی در نظام‌های رسانه‌ای ملی، تغییرات گسترده‌ای در بخش رسانه پدید آورده و چالش‌های منحصر به فردی برای

نهادهای رسانه‌ای خدمات عمومی ایجاد کرده است که بر اساس ارزش‌های خاص خدمات عمومی هدایت می‌شوند. این مقاله با بهره‌گیری از یک چارچوب مفهومی جامع برای ارزیابی اجرای این ارزش‌ها، تأثیر «پلتفرمی شدن» (Platformization) را بر رسانه‌های خدمات عمومی در اروپا تحلیل می‌کند و به بررسی نحوه اثرگذاری سیاست‌های اتحادیه اروپا بر چالش‌های مرتبط با PSM می‌پردازد. یافته‌ها نشان می‌دهد که گرچه اتحادیه اروپا در چارچوب سیاست‌های رسانه‌ای خود اولویت بالایی برای PSM قائل شده، اما نقش بروکسل در حمایت از استقلال و کارآمدی این نهادها محدود بوده است؛ چراکه مسئولیت تنظیم‌گری رسانه‌های خدمات عمومی عمدتاً بر عهده دولت‌های ملی باقی مانده است. این وضعیت باعث شده تا تجارب متناقضی شکل

V. Dragomir, M., Rodríguez-Castro, M., & Aslama Horowitz, M. (۲۰۲۵). Public service media and platformization: What role does EU regulation play? Media and Communication, ۶۶-۵۶, (۳) ۱۲.

بگیرد؛ برخی رسانه‌های PSM از استقلال سیاسی برخوردارند و اعتماد عمومی گسترده‌ای دارند، در حالی که برخی دیگر به ابزارهای تبلیغاتی وابسته به دولت تبدیل شده‌اند که در خدمت اهداف و منافع حاکمان عمل می‌کنند. اتحادیه اروپا در تلاش‌های اخیر خود برای حفاظت از آینده دیجیتال، قدرت پلتفرم‌های جهانی را هدف قرار داده و قوانینی چون «قانون خدمات دیجیتال، قانون بازارهای دیجیتال، و قانون آزادی رسانه اروپا» وضع کرده است. با این حال، این مقررات به درستی به دو مشکل اصلی و درهم تنیده رسانه‌های خدمات عمومی نمی‌پردازند: چالش‌های تأمین مالی و فشارهای سیاسی.

به سوی حکمرانی تطبیقی بر هوش مصنوعی:

بینش‌های مقایسه‌ای از ایالات متحده، اتحادیه اروپا و آسیا^۸

در سال‌های اخیر، روندهای توسعه و تنظیم‌گری هوش مصنوعی در مناطق مختلف جهان مسیرهای

A. Lee, H., & Zhang, Y. (۲۰۲۵). Towards Adaptive AI Governance: Comparative Insights from the U.S., EU, and Asia. arXiv. June ۲۰۲۵.

متفاوتی را طی کرده‌اند و این تفاوت‌ها تأثیر مستقیمی بر شکل‌گیری نوآوری، چارچوب‌های قانونی و پیامدهای اجتماعی فناوری گذاشته‌اند. این مقاله با رویکردی تطبیقی، به بررسی این تفاوت‌ها در سه منطقه ایالات متحده، اتحادیه اروپا و آسیا می‌پردازد. این مطالعه سه محور اصلی را مدنظر قرار می‌دهد: هوش مصنوعی مولد، نظارت اخلاقی، و کاربردهای صنعتی. در ایالات متحده، اولویت با نوآوری‌های مبتنی بر بازار است و مداخلات تنظیم‌گرانه حداقلی‌اند؛ این رویکرد باعث تسریع توسعه فناوری شده اما نگرانی‌هایی در خصوص آسیب‌های اجتماعی، تبعیض الگوریتمی و فقدان پاسخ‌گویی ایجاد کرده است. در مقابل، اتحادیه اروپا رویکردی محتاطانه و مبتنی بر ریسک اتخاذ کرده که چارچوب‌های اخلاق محور را در محور قانون‌گذاری قرار می‌دهد و توازن میان حمایت از حقوق شهروندی و پذیرش فناوری را مدنظر دارد. کشورهای آسیایی نیز معمولاً از مدل هدایت دولتی بهره می‌گیرند و با ترکیب استقرار سریع فناوری و نظارت تنظیم‌گرانه تلاش دارند میان نوآوری و حکمرانی هوشمندانه تعادل برقرار سازند. با وجود تفاوت‌های آشکار، این مقاله استدلال می‌کند که عدم همگرایی این رویکردها چالش‌هایی را برای همکاری جهانی، هماهنگ‌سازی مقررات، و تدوین استانداردهای بین‌المللی در زمینه هوش مصنوعی ایجاد کرده است. بر این اساس، نویسندگان مقاله چارچوبی تطبیقی

بر وضعیت فعلی پژوهش‌ها، استانداردسازی وبه ویژه سازوکارهای تنظیم‌گری ارائه می‌دهد. نویسندگان با بررسی تحولات فنی و مقرراتی در حوزه حمل و نقل خودکار، نشان می‌دهند که نبود یک چارچوب تنظیم‌گری شفاف و هماهنگ می‌تواند مانعی برای پیاده‌سازی گسترده و ایمن این فناوری‌ها باشد. از منظر تنظیم‌گری، مقاله بر چالش‌های کلیدی نظیر قابل توضیح بودن تصمیمات الگوریتمی، مسئولیت‌پذیری در صورت بروز خطا، و نیاز به مکانیسم‌های نظارتی بلندرنج و آنی تمرکز دارد. همچنین، نقش نهادهای بین‌المللی و دولت‌های ملی در تدوین مقررات سخت‌گیرانه یا سازگار با نوآوری بررسی شده است. در پایان، مقاله بر ضرورت توسعه رویکردهای تطبیقی و مرحله‌ای در تنظیم‌گری تأکید می‌کند؛ رویکردهایی که هم از پیشرفت فنی

برای حکمرانی هوش مصنوعی پیشنهاد می‌دهند که سه مؤلفه دارد: نظارت متناسب با ریسک (risk-tiered oversight)، شتاب‌دهنده‌های نوآوری (innovation accelerators) و سازوکارهای هم‌راستا سازی راهبردی (strategic alignment mechanisms). این چارچوب تلاش دارد با ایجاد توازن میان پیشرفت فناوریانه، الزامات اخلاقی و انسجام تنظیم‌گرانه، بنیانی برای حکمرانی مسئولانه و تطبیقی هوش مصنوعی در سطح جهانی فراهم آورد.

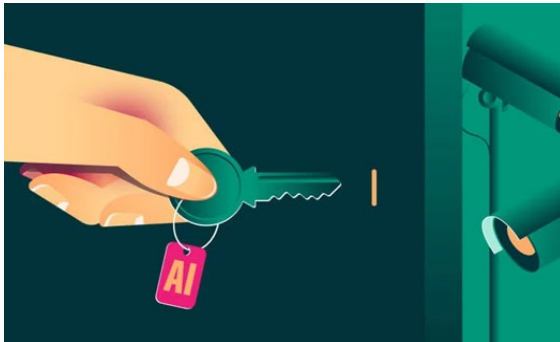
تضمین ایمنی هوش مصنوعی برای خودروهای خودران: مروری بر پژوهش، استانداردسازی و تنظیم‌گری^۹

این مقاله با تمرکز بر ایمنی سیستم‌های هوش مصنوعی در خودروهای خودران، مروری جامع

۹. Lutz, W., & Weitzel, T. (۲۰۲۵). Ensuring AI Safety for Autonomous Vehicles: A Review of Research, Standardization, and Regulation. Business & Information Systems Engineering, April ۲۰۲۵.

حمایت کنند و هم تضمین‌گر ایمنی عمومی باشند. و مکانیسم‌های شفافیت داده به عنوان راهکارهای

کلیدی مطرح شده‌اند.

نوآوری‌های نوظهور و تنظیم‌گری تطبیقی: نهادهای تنظیم‌گر رقابت زیر ذره‌بین: تحلیلی

تعالیل بخشی بین نوآوری و ریسک^{۱۰} از اثربخشی و چالش‌های اجرایی^{۱۱}

این مقاله به صورت جامع عملکرد نهادهای تنظیم‌گری رقابت در کشورهای مختلف را بررسی و نقد می‌کند. نویسندگان، ماریا گومز و توماس برگر، با تحلیل پرونده‌های مهم و داده‌های میدانی، میزان اثربخشی این نهادها در اجرای قوانین ضد انحصار را ارزیابی کرده‌اند. یکی از محورهای اصلی مقاله بررسی کارایی اجرایی نهادهای رقابت است که نشان می‌دهد این نهادها به دلیل کمبود منابع مالی و نیروی انسانی، و همچنین فرآیندهای پیچیده و طولانی رسیدگی قضایی، در برخورد سریع و مؤثر با تخلفات دچار مشکل هستند. همچنین استقلال نهادها و فشارهای سیاسی از دیگر مسائلی است که مقاله به آن می‌پردازد؛ دخالت‌های سیاسی می‌تواند موجب تضعیف استقلال نهادها و کاهش اعتماد عمومی

این مقاله به چالش‌های کلیدی تنظیم‌گری فناوری‌های نوظهور مانند هوش مصنوعی، بلاک چین، و اینترنت اشیا می‌پردازد. نویسندگان با تحلیل مدل‌های مختلف تنظیم‌گری در کشورهای پیشرو، تأکید می‌کنند که چارچوب‌های سنتی تنظیم‌گری معمولاً نمی‌توانند سرعت بالای نوآوری را پوشش دهند و در نتیجه یا باعث کندی توسعه می‌شوند یا ریسک‌های جدی ایجاد می‌کنند. مقاله پیشنهاد می‌دهد که تنظیم‌گری باید تطبیقی (adaptive regulation) و مبتنی بر ارزیابی مداوم ریسک باشد، به گونه‌ای که نه تنها نوآوری تسهیل شود بلکه از آسیب‌های احتمالی مانند نقض حریم خصوصی، امنیت سایبری و انحصار جلوگیری گردد. همچنین استفاده از نهادهای میان رشته‌ای، سندباکس‌های تنظیم‌گری

۱۱. Gomez, M., & Berger, T. (۲۰۲۵). Competition Authorities under Scrutiny: An Analysis of Effectiveness and Challenges in Enforcement. *Journal of Competition Law and Economics*, May ۲۰۲۵.

۱۰. Thompson, S., Patel, R., & Chen, E. (۲۰۲۵). Emerging Technologies and Adaptive Regulation: Balancing Innovation and Risk. *Journal of Technology Policy and Regulation*, June ۲۰۲۵.

چارچوب‌های تنظیم‌گری برای ادغام

انرژی‌های تجدیدپذیر: چالش‌ها و نوآوری‌ها^{۱۲}

این مقاله به بررسی جامع چارچوب‌های تنظیم‌گری مرتبط با ادغام منابع انرژی تجدیدپذیر مانند خورشیدی و بادی در شبکه‌های برق می‌پردازد. با افزایش سهم انرژی‌های پاک در سبد انرژی، نهادهای تنظیم‌گر با چالش‌های فنی و ساختاری متعددی مواجه شده‌اند که نیازمند نوآوری در سیاست‌ها و مقررات است. از جمله مهم‌ترین این چالش‌ها می‌توان به نوسانات ذاتی تولید انرژی خورشیدی و بادی اشاره کرد که باعث کاهش پایداری و اطمینان شبکه می‌شود. همچنین نیاز به انعطاف‌پذیری بیشتر در مدیریت مصرف و تولید انرژی و ضرورت تسهیل سرمایه‌گذاری در فناوری‌های ذخیره‌سازی انرژی از دیگر مسائل مهم مطرح شده در مقاله

شود، هرچند در برخی کشورها تلاش شده است نهادهای اتحاد امکان از مداخلات سیاسی مصون بمانند، اما این حفاظت همیشه کافی نیست. مقاله همچنین چالش‌های پیش روی نهادهای تنظیم‌گر رقابت در مواجهه با پیچیدگی‌های اقتصاد دیجیتال و فناوری‌های نوین را مورد توجه قرار می‌دهد و به نیاز این نهادها به روزرسانی تخصص فنی و ابزارهای قانونی اشاره می‌کند. افزایش شفافیت در تصمیمات و فرآیندهای نهادهای رقابت و ایجاد سازوکارهای پاسخگویی به عنوان راهکارهایی برای ارتقای اعتماد و کارایی توصیه شده‌اند. در نهایت، مقاله پیشنهاد می‌کند که نهادهای تنظیم‌گر باید منابع خود را افزایش داده، استقلال عملی و حقوقی خود را تضمین کنند و از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی برای پایش بازار و تشخیص رفتارهای انحصاری بهره‌برند تا عملکرد بهتری داشته باشند.

۱۲. Müller, A., & Kim, D. (۲۰۲۵). Regulatory frameworks for renewable energy integration: Challenges and innovations. Energy Policy Journal, June ۲۰۲۵.

تنظیم‌گری آموزش در عصر دیجیتال: چالش‌ها و

پاسخ‌های سیاستی^{۱۳}

این مقاله به بررسی دقیق چالش‌ها و فرصت‌های مرتبط با تنظیم‌گری حوزه آموزش در دوران تحول دیجیتال می‌پردازد. با گسترش فناوری‌های نوین مانند آموزش آنلاین، یادگیری ترکیبی، و استفاده گسترده از کلان داده‌ها و هوش مصنوعی در فرایندهای آموزشی، ساختارها و سیاست‌های سنتی آموزش نیازمند بازنگری و تطبیق هستند. نویسندگان، امیلی رابرتز و کارلوس مندوزا، در این مقاله به بررسی تأثیر فناوری‌های جدید بر نحوه ارائه آموزش، حفظ کیفیت یادگیری، و تضمین دسترسی

است. مقاله علاوه بر تشریح مشکلات، نوآوری‌های تنظیم‌گری را نیز تحلیل می‌کند؛ از جمله مکانیزم‌های بازار انعطاف‌پذیر که امکان پاسخ سریع به تغییرات عرضه و تقاضا را فراهم می‌کنند، مقرراتی که استفاده از فناوری‌های ذخیره‌سازی انرژی را تسهیل می‌کنند و سیاست‌هایی که توسعه شبکه‌های هوشمند و دیجیتال را حمایت می‌نمایند. نویسندگان با تأکید بر نقش حیاتی نهادهای تنظیم‌گر انرژی، معتقدند که این سازمان‌ها باید به صورت فعال در فرآیند گذار به سیستم‌های انرژی پایدار و کارآمد نقش ایفا کنند و با ایجاد تعادل میان حمایت از نوآوری و تضمین پایداری شبکه، شرایط را برای آینده‌ای سبزتر فراهم آورند.

۱۳. Roberts, E., & Mendoza, C. (۲۰۲۵). Regulating education in the digital age: Challenges

and policy responses. Journal of Educational Policy and Governance, June ۲۰۲۵.

برابر برای همه دانش آموزان به ویژه در مناطق کمتر توسعه یافته و گروه های محروم می پردازند. همچنین اهمیت رفع شکاف های دیجیتال و فراهم آوردن زیرساخت های لازم برای دسترسی عادلانه به منابع آموزشی آنلاین تأکید شده است. تحلیل چگونگی انطباق نهادهای تنظیم گر ملی و بین المللی با فناوری های جدید، تدوین استانداردهای کیفیت آموزشی، حفاظت از داده های شخصی دانش آموزان و تضمین حقوق معلمان و دانش آموزان از دیگر محورهای مقاله است.

گزارش نشست

از بوروکراسی تا الگوریتم؛ آینده تنظیم‌گری با رویکرد فناوری محور

نشست تخصصی «از بوروکراسی تا الگوریتم؛ آینده تنظیم‌گری با رویکرد فناوری محور» با حضور آرش کریمی‌بیگی (مدیرعامل شاتل موبایل) و عباس عسکری (مدیرعامل شرکت مهیمن) در تاریخ ۱۱ خرداد ۱۴۰۴ در اندیشکده حکمرانی شریف برگزار شد.

کریم بیگی ضمن بیان تحولات حوزه تنظیم‌گری در ایران، از تغییر ساختار مخابرات سنتی به کسب و کاری فناوری محور گفت که پس از صدور پروانه اپراتور دوم شکل گرفت. وی توضیح داد که پیش از آن، مفهومی به نام رگولاتور به معنای امروزی وجود نداشت و وزارت پست و تلگراف و تلفن اداره‌کننده امور بود. اما با تغییرات قانونی و ایجاد نهاد تنظیم مقررات، مسئولیت‌هایی چون صدور مجوز، طراحی کسب و کار و نظارت بر اپراتورها به این نهاد سپرده شد. وی به تجربه موفق اپراتور دوم و تحول در نگاه حکمرانی اشاره کرد که از خدمت‌رسانی عمومی به کسب و کار ارزش افزوده دار تغییر یافت. اما پس از آن، با ورود فناوری‌های جدید مانند ۳G، مشکلاتی از جمله تعارض منافع و نبود شفافیت در ساختار تنظیم‌گری ظهور کرد و مدل «تکنولوژی محور» جای «خدمات محور» را گرفت که منجر به پیچیدگی بازار و عقب ماندگی اپراتورها شد.

اهم نکات مطرح شده در نشست:

■ رگ‌تک (RegTech) هم استفاده ابزاری در ارتقای کیفیت، سرعت، شفافیت و عدالت تنظیم‌گری را دارد و هم در لایه بنیادین، پتانسیل تغییر رویکرد، فلسفه تنظیم‌گری و ارتقای حکمرانی‌پذیری عرصه‌های اجتماعی را دارد.

■ رگ‌تک دریچه ورود نخبگان و شرکت‌های دانش بنیان به عرصه بسته حکمرانی و بخش عمومی است که در سال‌های اخیر گرفتار روندهای فرسایشی نخبه‌گریزی، کم‌استعدادی و مهارت‌زدایی بروکراتیک شده است.

■ از جمله موانع توسعه رگ‌تک می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- مقاومت‌های سازمانی دارندگان امضاهای طلایی،
- استنکاف بخش خصوصی از افتادن در تله بروکراسی و حواشی کار با دستگاه دولتی،
- امنیتی‌زدگی و مداخلات آزاردهنده دستگاه‌های امنیتی در حوزه رگ‌تک
- رفتار ضد رقابتی و انحصاری شرکت‌های وابسته به دستگاه‌ها در ممانعت از حضور بخش خصوصی واقعی در پروژه‌های رگ‌تک

عباس عسکری چالش اصلی رادر ناپختگی مفهوم

تنظیم‌گری در ایران دانست که بیشتر ابزاری برای

کنترل و تحمیل خواست حاکمیت است تا تنظیم

روابط بین دولت، شرکت‌ها و مردم. او تأکید کرد که

ساختارهای موجود شکننده اند و تغییر مدیران به

توقف پروژه‌های نامی انجامد. همچنین، عقب ماندگی

ساختاری در تنظیم‌گری کشور و فاصله گرفتن از

مدل‌های جهانی باعث از دست رفتن فرصت‌ها

شده است.

کریم بیگی به نقش منفعلانه رگولاتورها اشاره کرد

که به جای پیش‌بینی و طراحی قواعد، پس از ظهور

فناوری و بازار به تنظیم‌می‌پردازند. این رویکرد

باعث بی‌ثباتی کسب و کارها و سرخوردگی اکوسیستم

نوآوری شده است. همچنین بر ضرورت بازتعریف

ساختار گزارش‌دهی، شفافیت، استقلال و پاسخگویی

نهادهای تنظیم‌گر تأکید کرد.

عباس عسکری از کاهش سرمایه‌هوشی حاکمیت

و نبود نیروی کارآمد و باتجربه در بخش تنظیم‌گری

سخن گفت و افزود که ساختار دولتی موجود فاقد

ظرفیت لازم برای تغییرات بنیادین است. او بر ضرورت

تغییر ذهنیت و جوان‌سازی بدنه دولت برای ورود

مفاهیم نوین حکمرانی و تنظیم‌گری مدرن تأکید کرد.

در ادامه، موضوعات فنی تری مانند مشکلات مدل

صدور مجوزهای فناوری (Licensing) و تأثیر آن

بر توسعه شبکه‌های ۵G و فیبر نوری مطرح شد.

کریم بیگی به مشکلات تعارض منافع در ساختارهایی

اشاره کرد که نهاد رگولاتور خود اپراتور است، مانند

راه‌آهن یا ساترا، که باعث ناتوانی در تنظیم بازار می‌شود.

وی همچنین به اهمیت داده‌های بزرگ (Big Data) و فناوری‌های نوین نظارتی برای بهبود عدالت، کیفیت خدمات و شفافیت در حوزه تنظیم‌گری اشاره کرد و تأکید نمود که فناوری به تنهایی بدون اصلاح ساختار هانمی تواند مشکلات را حل کند.

در پایان، هر دو سخنران بر لزوم تغییر رویکردهای سنتی، ارتقای سرمایه‌هوشی و بازتعریف فلسفه تنظیم‌گری در ایران تأکید کردند تا بتوانند زمینه‌ساز توسعه پایدار و بهره‌گیری مؤثر از فناوری‌های نوین در حکمرانی باشند.

باتنظیم گران

اخبارتنظیم گران داخلی

■ شورای رقابت اسنپ را به عدم افزایش

نرخ کمیسیون سفر اکوپلاس ملزم کرد

عدم افزایش نرخ کمیسیون در سفرهای یادشده، ملزم کرد.

■ نقشه راه تنظیم‌گری هوش مصنوعی

تدوین می‌شود

حمید فتاحی، رئیس سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی گفت: جلساتی در سازمان تنظیم مقررات با بخش‌های مختلف داریم تا با جمع‌بندی نقشه راه تنظیم‌گری هوش مصنوعی داشته باشیم و بر اساس آن پروانه صادر کنیم و یافرانس دهیم. وی با بیان اینکه تعداد بازیگران منجر به اتلاف منابع خواهد شد، تصریح کرد: وزارت ارتباطات در دو بخش در این موضوع اقتصاد دیجیتال و تحول دیجیتال نقش دارد یکی از آن ارتباطات است یعنی باید ببیند که هر فناوری محور توسعه اش محور ارتباطات باشد و نقش دیگر بخش تنظیم‌گری هوش مصنوعی است که در این راستا کارگروه‌های ویژه تشکیل دادیم و گزارش‌هایی گرفتیم، در این

شورای رقابت در هفتم خرداد ۱۴۰۴ افزایش نرخ کمیسیون سفرهای اکوپلاس توسط اسنپ را مصداق رویه ضد رقابتی تشخیص داد و این شرکت را به استناد بند ۳ ماده ۶۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به عدم افزایش نرخ کمیسیون سفرهای اکوپلاس خود ملزم کرد. به گزارش روابط عمومی مرکز ملی رقابت؛ شورای رقابت نرخ بیشتر کمیسیون سفرهای اکوپلاس توسط شرکت ایده گزین ارتباطات روماک (اسنپ) را موجب بروز رویه ضد رقابتی موضوع جزء ۱۶ بند ۴۵ ماده ۴۵ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مبنی بر تعیین، حفظ و یا تغییر قیمت یک کالا یا خدمت به صورتی غیر متعارف، تشخیص داد و با استناد به بند ۳ ماده ۶۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، اسنپ را به توقف این رویه ضد رقابتی از طریق

مسیر به زیست‌بوم حوزه فناوری توجه کردیم و یک طراحی اولیه انجام شده است. فتاحی خاطر نشان کرد: یک نکته بسیار مهم این است که فناوری جدید را باید با تنظیم‌گری جدید، نه سنتی، خط‌کشی کنیم و در این مسیر به تنظیم‌گری نسل پنجم توجه داشته باشیم که یکی از وظایف سازمان رگولاتوری است، و فقط با تسهیل‌گری انشالله فضا را برای توسعه این فناوری در کشور فراهم کنیم.

■ انتصاب معاون کاربران و تنظیم‌گری اجتماعی ساترا

جواد رمضان نژاد رئیس ساترا طی حکمی عباس سیاح طاهری را به عنوان معاون کاربران و تنظیم‌گری اجتماعی این سازمان منصوب کرد. در بخشی از حکم سیاح طاهری آمده است: «تلاش برای ایفای نقش مؤثر ساترا در جهت حفظ و حراست از فرهنگ و هویت غنی ایرانی-اسلامی از طریق افزایش

ارتباط و تعامل مؤثر با کاربران سکوها و سمن‌های اجتماعی از اقشار مختلف هم‌وطنان به منظور ساماندهی و هم‌گرایی آنها برای تحقق ایران سرفراز، از مهمترین مأموریت‌های جناب عالی است.» عباس سیاح طاهری، دانش‌آموخته دکتری ارتباطات از دانشگاه تهران، دارای سوابق مختلف در حوزه اقتصاد دیجیتال و رسانه‌های اجتماعی است. وی پیش از این به عنوان مدیرکل ترویج و کسب و کار معاونت فضای مجازی سازمان صدا و سیما و مدیر دانش و فناوری خبرگزاری مهر فعالیت داشته است. پیش از این محمدصادق افراسیابی معاون کاربران و تنظیم‌گری اجتماعی ساترا بود که هم‌اکنون به عنوان عضو هیئت مدیره و معاون راهبردی در بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای فعالیت دارد.

هیئت مقررات زدایی

دبیرخانه هیئت مقررات زدایی در تاریخ چهارم خرداد ۱۴۰۴ اعلام کرد که بخشنامه اخیر سازمان غذا و دارو مبنی بر ممنوعیت همکاری داروخانه‌ها با سکوها

اشخاص مشمول مفاد جزیک بند الف ماده ۱۱ قانون برنامه هفتم توسعه هستند، ابلاغ این شیوه نامه به مشمولان را خواستار شد. در جزیک بند الف ماده ۱۱ قانون برنامه هفتم توسعه، مقرر شده است: «دستگاه اجرای، مؤسسات اعتباری، صرافی ها و صادرکنندگان دولتی یا وابسته به شرکت های دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سایر صادرکنندگان حقیقی و حقوقی، مکلف اند همه اطلاعات مربوط به دارایی های ارزی و جریان درآمد ارزی تحت مالکیت خود را تحت ضوابط مطابق با شیوه ای بانک مرزی مشخص می کند در اختیار این بانک قرار دهند.» بر همین اساس، «شیوه نامه گزارش دهی اطلاعات دارایی های ارزی و جریان درآمدهای ارزی تحت مالکیت (موضوع جزیک بند الف ماده ۱۱ قانون برنامه هفتم توسعه، تدوین شده و مورد تصویب مراجع ذیصلاح در بانک مرکزی قرار گرفته است.

اینترنتی ارسال دارو، بامصوبه هیئت مقررات زدایی و رای دیوان عدالت اداری در تضاد است. این اقدام که نقض قوانین تلقی می شود، کسب و کارهای اینترنتی و مصرف کنندگان را با چالش مواجه کرده و لغو فوری آن مطالبه شده است. بر این اساس سازمان غذا و دارو با صدور دستورالعمل شماره ۱۴۵۲۷/۶۵۵ در تاریخ ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴ مبنی بر ممنوعیت همکاری داروخانه ها با سکوهای اینترنتی ارسال دارو، مرتکب تخلفات متعدد شده است. بر اساس اعلام دبیرخانه هیئت مقررات زدایی، این اقدام نه تنها بند چ مصوبه ۷۷ هیئت مقررات زدایی در تاریخ ۱۲/۰۶/۱۴۰۲ را نقض می کند، بلکه با حکم قطعی دیوان عدالت اداری در تاریخ ۱۶/۰۸/۱۴۰۳ نیز در تضاد است. در حکم هیئت مقررات زدایی آمده است که کلیه سکوهای (پلتفرم های) دارای مجوز از اتحادیه کسب و کارهای مجازی و سایر مراجع صدور مجوز کسب و کارهای اینترنتی می توانند در حوزه عرضه دارو از «داروخانه های دارای مجوز معتبر و تحت نظارت سازمان غذا و دارو» به «مصرف کننده نهایی» فعالیت کنند و نیازی به اخذ مجوز جدید ندارند.

■ شیوه نامه گزارش دهی دارایی ها و درآمدهای ارزی ابلاغ شد

محمد رضا فرزین، رئیس کل بانک مرکزی در نامه ای به سید محمد اتابک، وزیر صنعت، معدن و تجارت با اشاره به اینکه صادرکنندگان کالا و خدمات از جمله

بی‌ضابطه تعرفه ترخیص کالا

کنندگان و تولیدکنندگان در نامه ای به فرود عسگری رئیس کل گمرک ایران خواستار شفاف سازی در خصوص نحوه تعیین تعرفه های خدماتی اتحادیه ملی کارگزاران گمرکی شد. در این نامه آمده است: «با عنایت به تعدیل نرخ خدمات تشریفات ترخیص کالا بر اساس ارزش و یا وزن کالا توسط اتحادیه ملی بارگزاران گمرکی ایران به شماره ۱۶۴۴ ص ۰۴ در سال ۱۴۰۴ که متعاقباً موجب اعتراض و نارضایتی گردیده، همانطوریکه مستحضر هستید مستفاد از بند (ج) تبصره (۳) ماده (۵) آئین نامه اجرایی قانون امور گمرکی (مصوب ۰۶/۱۲/۱۳۹۱)، نرخ هزینه انجام خدمات گمرکی برای مواردی که ارائه خدمات توسط نهادهای غیردولتی انجام می شود می بایست پس از اعلام توسط ارائه دهنده خدمات با تأیید هیئت عالی نظارت موضوع ماده (۱۱) قانون نظام صنفی کشور (مصوب سال ۱۳۸۲) تعیین گردد. لذا به منظور رعایت حقوق مصرف کنندگان و پیشگیری از بروز تخلفات مستدعی است مقرر فرمائید ضمن بررسی افزایش

قیمت خدمات اتحادیه ذی ربط سایر شرکت ها و نهادهای مستقل تابعه نیز نسبت به رعایت قوانین، مقررات آئین نامه و دستورالعمل های موضوعه اقدام و از نتیجه این سازمان را مطلع نمایند.» گفتنی است علاوه بر نرخ خدمات تشریفات ترخیص کالا، موضوعاتی مانند نرخ خدمات ایکس ری، پلمب، توزین، تخلیه و بارگیری و انبارداری نیز باید با تأیید هیئت عالی نظارت تعیین شوند. در غیر این صورت، اعمال افزایش نرخ ها بدون مجوز این هیئت غیرقانونی تلقی می شود.

■ خصوصی سازی در صنعت پتروشیمی به خط پایان رسید

روز ۱۸ خرداد در آئین دومین همایش ملی توسعه و آینده نگری در صنعت پتروشیمی با اشاره به پیشرفت های قابل توجه در صنعت پتروشیمی اظهار کرد: تاکنون حدود ۶۵ شرکت فعال در حوزه پتروشیمی به بخش خصوصی و نهادهای عمومی غیردولتی واگذار شده اند و به جز دو یاسه شرکت از

■ تهیه ۲۴ دستورالعمل جدید مقابله با

پولشویی

مرکز اطلاعات مالی از تهیه ۲۴ دستورالعمل جدید نحوه پیشگیری و مقابله با جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم خبر داد. یکی از وظایف این مرکز، «تنظیم گری (رگلاتوری)» و تدوین قوانین، مقررات، آئین نامه ها و دستورالعمل های لازم برای اجرای قوانین پیشگیری و مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و تنقیح مقررات نظام بانکی، بازار سرمایه، صنعت بیمه، مشاغل غیرمالی و... است که قدم های مؤثری در این زمینه برداشته شده است. ارتقای سطح اثر بخشی و رعایت مقررات در اشخاص مشمول قانون مبارزه با پولشویی یکی از اهداف مرکز اطلاعات مالی است. بدین منظور، پیش نویس ۲۴ دستورالعمل جدید نحوه پیشگیری و مقابله با جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم در

جمله پتروشیمی هگمتانه، ابن سینا و سهم کوچکی در هلدینگ خلیج فارس، دولت دیگر مالکیتی در این صنعت ندارد که بخواهد رقیب بخش خصوصی باشد؛ موضوعی که گامی بزرگ در مسیر خصوصی سازی به شمار می رود. وی با بیان اینکه بدون تردید واگذاری امور به بخش خصوصی به بهبود فضای کسب و کار منجر می شود، بیان کرد: همچنین با توجه به پرداخت سود سهام عدالت از سوی پتروشیمی ها، امروز شمار قابل توجهی از مردم به طور غیرمستقیم سهام دار این شرکت ها هستند. رئیس سازمان خصوصی سازی با تأکید بر لزوم ایجاد نهاد تنظیم گر در صنعت پتروشیمی تصریح کرد: ایجاد این نهاد ضروری است و مباحث مربوط به آن در مجلس مطرح شده است؛ امیدواریم این موضوع هرچه زودتر به مرحله اجرا و عملیاتی شدن برسد.

بانک‌ها، مؤسسات مالی و اعتباری، صرافی‌ها، بازار سرمایه و صنعت بیمه جهت تصویب در شورای عالی پیشگیری و مقابله با جرایم پولشویی و تأمین مالی ترور یسم آماده شد. در همین راستا دستورالعمل تشکیل و ساماندهی واحدهای مبارزه با پولشویی در صنعت بیمه و بازار سرمایه و رویه اجرایی حساب‌برسان در اجرای مقررات مبارزه با پولشویی اصلاح شد.

■ خصوصی‌سازی، چشم‌انداز راه‌آهن در دولت وفاق

دبیر و اعضای انجمن شرکت‌های حمل و نقل ریلی و صنایع وابسته با دکتر جبارعلی ذاکری، معاون وزیر راه و شهرسازی و مدیرعامل راه‌آهن، شنبه ۱۷ خردادماه، در ساختمان شهدای راه‌آهن برگزار شد. دکتر ذاکری در این نشست، با اشاره به رویکرد راه‌آهن در بهبود وضعیت صنعت حمل و نقل ریلی کشور، از راه‌اندازی قطارهای کامل در آینده نزدیک خبر داد. وی با اشاره به ضرورت واگذاری امور نظارت و آگن‌ها به شرکت‌های بازرسی بخش خصوصی، تأکید کرد: باید این شرکت‌ها مسئولیت بازرسی را به عهده بگیرند و تمامی ذی‌نفعان صنعت ریلی نیز مسئولیت فعالیت‌های خودشان را عهده‌دار باشند. دکتر ذاکری، همچنین بر لزوم ارتقای کیفیت تعمیرات و افزایش بهره‌وری ناوگان ریلی تأکید کرد.

مدیرعامل راه‌آهن در نشست صمیمانه با دبیر و اعضای انجمن شرکت‌های حمل و نقل ریلی و صنایع وابسته، از رویکرد مثبت راه‌آهن برای افزایش تعامل با بخش خصوصی فعال در این صنعت به عنوان شرکای تجاری خبر داد. نشست صمیمانه

■ تصویب دستورالعمل جدید تنظیم بازار

خدمات جانبی پتروشیمی (یوتیلیتی)

شورای رقابت با توجه به انحصاری بودن طرف عرضه بازار خدمات جانبی پتروشیمی (یوتیلیتی) و پیروابطال مصوبات ۳۸۲ و ۴۷۹ شورای رقابت توسط دیوان عدالت اداری، بارفع اشکالات طرح شده توسط دیوان عدالت اداری، دستورالعمل جدید تنظیم بازار خدمات جانبی پتروشیمی (یوتیلیتی) را تصویب کرد. به گزارش روابط عمومی مرکز ملی رقابت؛ شورای رقابت در هفتصد و پنجاه و هفتمین جلسه خود ضمن رفع اشکال های مطروحه توسط دیوان عدالت اداری در مورد مفاد مصوبات ۳۸۲ و ۴۷۹ شورای رقابت، دستورالعمل جدید تنظیم بازار خدمات جانبی پتروشیمی (یوتیلیتی) را مصوب کرد. این دستورالعمل شامل ۳ ماده و ۴ تبصره است. بر اساس ماده ۳ این دستورالعمل شرکت ملی صنایع پتروشیمی مسئولیت انجام محاسبات و ابلاغ قیمت های موضوع این دستورالعمل را بر عهده دارد و موظف است هر ساله پس از ابلاغ قیمت ها، گزارش اجرای دستورالعمل تنظیم بازار خدمات جانبی پتروشیمی (یوتیلیتی) را به شورای رقابت ارائه کند.

■ تشکیل کارگروه فنی- حقوقی اتصال قوه

قضائیه به درگاه ملی مجوزها

کارگروه فنی- حقوقی توسعه اتصال قوه قضائیه به درگاه ملی مجوزها به ریاست معاون حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه تشکیل می شود. با توجه به لزوم هماهنگی واحدهای مختلف دستگاه قضائی و در راستای اتخاذ تصمیمات هماهنگ حقوقی و فنی در خصوص هماهنگی، توسعه و بهبود اتصال مراجع صدور مجوز در قوه قضائیه به درگاه ملی مجوزها، با دستور حجت الاسلام والمسلمین حمزه خلیلی معاون اول قوه قضائیه کارگروه فنی حقوقی اتصال به درگاه ملی مجوزها به ریاست معاون حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه تشکیل شد. گفتنی است؛ طبق قانون بخش های صادر کننده مجوز در قوه قضائیه از جمله سازمان ثبت، مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه، شورای حل اختلاف و سایر دستگاه ها به درگاه ملی مجوزها متصل شده اند و کارگروه فنی- حقوقی اتصال قوه قضائیه به درگاه ملی مجوزها با هدف ایجاد هماهنگی، توسعه و بهبود اتصال، تشکیل می شود.

■ امضای تفاهم‌نامه‌ی صندوق توسعه فیبر نوری. ■ صدور تمامی بیمه‌ها مشروط به استعلام از سامانه املاک و اسکان شد.

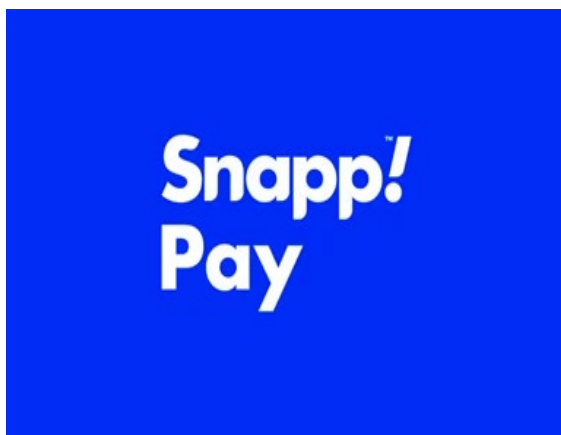

بیمه مرکزی اعلام کرد که از ابتدای خرداد ۱۴۰۴، صدور بیمه نامه در تمامی رشته‌های بیمه‌ای برای بیمه‌گذاران حقیقی تنها با استعلام موفق کدپستی از سامانه ملی املاک و اسکان امکان‌پذیر خواهد بود. با اعلام کارگروه تعامل‌پذیری، تمامی شرکت‌های بیمه موظف شدند در زمان صدور بیمه نامه در کلیه رشته‌های بیمه‌ای، از سرویس ثبت و استعلام کد پستی سامانه ملی املاک و اسکان استفاده کنند. بر اساس این گزارش، به کارگیری این سرویس یک تکلیف قانونی محسوب شده و تمامی شرکت‌های بیمه مکلفند حداکثر تا تاریخ ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴، نسبت به پیاده‌سازی آن اقدام کنند و از آن تاریخ، صدور بیمه نامه برای بیمه‌گذاران حقیقی منوط به انجام استعلام موفق از سامانه املاک و اسکان خواهد بود. بنابراین کلیه شرکت‌های بیمه موظفند ضمن اطلاع‌رسانی مناسب به مشتریان، موضوع را جهت اجرا به شبکه فروش و کلیه واحدهای ذی‌ربط خود ابلاغ کنند.

تفاهم‌نامه صندوق توسعه فیبر نوری بین سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی و پست بانک امضا شد. این تفاهم‌نامه به منظور استفاده حداکثری از ظرفیت‌های زیرساختی کاروران مخابراتی و توسعه شبکه دسترسی نهائی اینترنت پهن باند ثابت مبتنی بر تار (فیبر) نوری بین حمیدفتاحی بعنوان رئیس هیات مدیره صندوق توسعه فیبر نوری و بهزاد شیری بعنوان مدیرعامل پست بانک امضاء و مبادله شد. صندوق توسعه شبکه فیبر نوری بر اساس بندب ماده ۶۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور تأسیس شده و بر اساس اساسنامه، گشایش حساب، اعطای مشوق در زمینه توسعه پوشش شبکه شامل ایجاد، توسعه، بهره‌برداری و اتصال، جلب، جذب و هدایت منابع مالی و وجوه ریالی و ارزی از سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی و همچنین حمایت و تشویق صنایع و شرکت‌های دانش‌بنیان تولیدکننده تجهیزات و محصولات بومی مورد نیاز توسعه شبکه از وظایف اصلی آن است.

■ معاون تنظیم‌گری و توسعه سکوه‌های دیجیتال منصوب شد. ■ شورای رقابت اسنپ‌پی را به اصلاح قراردادهایش با فروشگاه‌ها ملزم کرد.

بر اساس شکایات «از کی وام» و «دیجی پی» از «اسنپ پی»، شورای رقابت به استناد بند ۳ ماده ۶۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، اسنپ‌پی را به توقف رویه ضد رقابتی در قراردادهای خود محکوم و به اصلاح قراردادها ملزم کرد. شورای رقابت بر اساس شکایات شرکت افرا سرمایه دیجیتال (از کی وام) و شرکت نوآوران پرداخت مجازی ایرانیان (دیجی پی) از شرکت توسعه اطلس تجارت نوین دیبا (اسنپ پی)، به استناد بند ۳ ماده ۶۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، اسنپ‌پی را به توقف رویه ضد رقابتی و اصلاح قراردادهای خود با فروشگاه‌ها و عدم تکرار آن ملزم کرد. بر اساس تصمیم ۷۴۲ شورای رقابت، رفتار اسنپ پی در انعقاد قراردادهایش با فروشگاه‌ها مصادق رویه‌های ضد رقابتی جزء ۲۴ بند «الف» (و اداری کردن اشخاص دیگر به استنکاف از معامله و یا محدود کردن معاملات آن‌ها با رقیب)، جزء ۳۴ بند «و» (معامله

معاون وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات و رئیس سازمان فناوری اطلاعات ایران، طی حکمی مازیار مباشری را به عنوان معاون تنظیم‌گری و توسعه سکوه‌های دیجیتال منصوب کرد. در حکم ابلاغ شده از سوی محمد محسن صدر، حمایت از رشد و توسعه شبکه‌های اجتماعی داخلی و ارائه خدمات نوین و روزآمد و همچنین خدمات دولتی در بستر پیام‌رسان‌های داخلی و همچنین همکاری با دستگاه‌های اجرایی و سایر بخش‌ها در استقرار بهره‌برداری از سکوه‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری در راستای حل مشکلات اساسی کشور تأکید شده است. معاون وزیر ارتباطات همچنین خواستار ایجاد و تقویت نظام تنظیم‌گری و تعرفه‌گذاری حوزه فناوری اطلاعات با تأکید بر ایجاد رقابت و بهره‌وری اقتصادی، جلوگیری از انحصار و بسترسازی حکمرانی داده در کشور به ویژه در حوزه فناوری‌های نو ظهور شده است.

با طرف مقابل با این شرط که طرف مذکور از انجام معامله با رقیب امتناع ورزد) جزء ۲۴ (تحمیل شرایط قراردادی غیرمنصفانه) و جزء ۴۴ (ایجاد مانع به منظور مشکل کردن ورود رقبای جدید یا حذف بنگاه‌ها یا شرکت‌های رقیب در یک فعالیت خاص) بند «ط» قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی تلقی شده و مصداق رویه‌های ضد رقابتی تشخیص داده شد.

■ ابلاغ مصوبه تسهیم درآمد محتوا

مصوبه شورای عالی فضای مجازی در خصوص سیاست‌ها و الزامات تعرفه‌گذاری ترافیک شبکه و تسهیم درآمد محتوا با شماره ۱۹۵۳/۱۰ در تاریخ ۱۳ خرداد ۱۴۰۴ توسط دبیر شورای عالی و رییس مرکز ملی فضای مجازی ابلاغ شد. این مصوبه چهار هدف را دنبال می‌کند: ۱) ارتقای ارزش اقتصادی ترافیک داخلی و تحقق بخشی به اقتصاد محتوای فرهنگی؛ ۲) مزیت بخشی اقتصادی و ارتقای ارزش خدمات پایه و کار بردی بومی و تقویت تولید محتوای فاخر و شایسته مصرف؛ ۳) افزایش سهم ترافیک داخلی

نسبت به ترافیک بین‌الملل؛ ۴) تعادل بخشی درآمد زنجیره ارزش فضای مجازی بومی اعم از تولید، توزیع و مصرف محتوا. طبق ماده ۴ این سند، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است که حداکثر یک ماه پس از ابلاغ سند، از طریق شرکت ارتباطات زیرساخت، اخذ «حق السهم محتوا» از کاروران را آغاز کند. همچنین تمام تنظیم‌گران بخشی مرتبط با ارائه دهندگان محتوا موظف هستند حداکثر ظرف مدت دو ماه پس از ابلاغ این سند، نظام‌های رتبه‌بندی ارائه دهندگان محتوا و ضوابط پرداخت به آن‌ها را به کمیسیون عالی محتوا پیشنهاد دهند و آن کمیسیون ظرف مدت یک ماه آن را بررسی، تکمیل و تصویب نماید.

■ نقشه راه دولت هوشمند ابلاغ شد

تصویب نامه شورای عالی اداری در خصوص نقشه راه دولت هوشمند با شماره ۶۷۲۶ در تاریخ ۳۱ فروردین ۱۴۰۴ توسط معاون رییس جمهور و دبیر شورای عالی داری ابلاغ شد. از جمله اهداف اعلام شده در سند نقشه راه دولت هوشمند می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: یکپارچه سازی موثر زنجیره انجام هر خدمت

با کاربرد فناوری در نظام اداری؛ افزایش مشارکت شهروندان و کسب و کارها در مسیر بلوغ خدمات دولتی و عمومی با ترویج شیوه‌های نوین فناوریانه؛ و افزایش سطح استفاده از داده برای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری بهینه. طبق این سند، جهت دستیابی به اهداف فوق کارگروه هوشمندسازی نظام اداری با ریاست رئیس سازمان اداری و استخدامی و عضویت رئیس سازمان برنامه و وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تشکیل خواهد شد.

تنظیم‌گری دور دنیا

باعث شده بحث درباره نظارت بر زیرساخت‌های انرژی
و سطح آمادگی اضطراری در بریتانیا دوباره داغ شود.

■ تحقیق آفجم درباره آتش‌سوزی فرودگاه

هیترو

در پی وقوع آتش‌سوزی گسترده در یکی از فیدرهای برقی منتهی به فرودگاه هیترو در ماه ژوئن، که موجب اختلال در ده‌ها پرواز و خسارات میلیون پوندی شد، آفجم، نهاد تنظیم‌گر انرژی بریتانیا، تحقیقاتی جامع را آغاز کرده است. یافته‌های اولیه نشان می‌دهد که این حادثه به دلیل نقص طراحی و نبود نگهداری مناسب از سوی اپراتورهای شبکه رخ داده است. آفجم این رویداد را به عنوان نمونه‌ای از آسیب‌پذیری زیرساخت‌های حیاتی انرژی معرفی کرده و هشدار داده که شرکت‌ها باید پاسخ‌گو باشند. احتمال اعمال جریمه و صدور دستور اصلاحاتی جدی برای اپراتورها وجود دارد. این حادثه

بررسی‌های انطباقی و الزامات گزارش‌دهی باید ساده‌تر و هدفمندتر شود. این گزارش، بخشی از تلاش پارلمان برای بازتعریف نقش لندن به عنوان مرکز مالی در دنیای رقابت محور پسابرجزیت است.

■ افزایش اختیارات تنظیم‌گر رسانه ایرلند

کمیسیون رسانه‌ای جدید ایرلند (Coimisiún na Meán) در استراتژی سه ساله خود اعلام کرده که مقابله با محتوای جنسی تولیدشده باهوش مصنوعی و حفاظت از کودکان در فضای آنلاین از اولویت‌های اصلی آن است. این نهاد با استناد به قوانین اتحادیه اروپا مانند DSA، قصد دارد نظام پاسخ‌گویی و حذف محتوا را در پلتفرم‌ها سخت‌گیرانه‌تر کند. کمیسیون همچنین در نظر دارد همکاری بین پلتفرم‌ها، پلیس، خانواده‌ها و مدارس را تقویت کند. ابزارهایی برای گزارش‌گری آسان‌تر و سازوکارهای بازدارنده برای تولیدکنندگان محتواهای مخرب نیز در دست تدوین است. ایرلند به دلیل میزبانی پلتفرم‌هایی مانند تیک تاک و اینستاگرام، اکنون در کانون آزمون اثربخشی مقررات اروپایی قرار گرفته است.

■ گوگل زیر ذره‌بین سازمان رقابت و بازارها

سازمان رقابت و بازارهای بریتانیا (CMA) اعلام کرده است که گوگل را ممکن است تحت چارچوب «وضعیت بازار استراتژیک» قرار دهد؛ مفهومی که به این نهاد اختیارات گسترده‌ای برای اعمال محدودیت‌های رقابتی و الزامات شفافیت می‌دهد. نگرانی CMA از آن است که تسلط گوگل در حوزه جست‌وجو، تبلیغات آنلاین و حالا هوش مصنوعی، مانع رقابت سالم شود و نوآوری شرکت‌های کوچک‌تر را خفه کند. اگر این وضعیت تا اکتبر ۲۰۲۵ تأیید شود، گوگل ممکن است مجبور شود داده‌های جست‌وجو را با رقبا به اشتراک بگذارد یا الگوریتم‌های خود را شفاف‌تر کند. این اقدام همسوبا سیاست‌های اروپا برای محدود کردن پلتفرم‌های عظیم فناوری است.

■ پارلمان بریتانیا به دنبال الگوگیری از مدل

■ سنگاپور

کمیته خدمات مالی مجلس اعیان بریتانیا گزارشی منتشر کرده که در آن پیشنهاد شده است FCA و PRA (تنظیم‌گران مالی بریتانیا) از مدل سنگاپور الگوبرداری کنند؛ مدلی که سرعت، کارآمدی و چابکی بالایی در رسیدگی به درخواست‌های مالی دارد. به گفته کمیته، مقررات فعلی بیش از حد پیچیده، زمان‌بر و غیرقابل پیش‌بینی هستند و همین عامل موجب فرار برخی شرکت‌های بین‌المللی از لندن شده است. آن‌ها به خصوص تأکید دارند که فرآیند صدور مجوز،

■ سخت‌گیری بیشتر چین در تنظیم‌گری اینترنت

دولت چین در ماه ژوئن ۲۰۲۵ دستورالعمل‌های جدیدی برای تنظیم محتوای آنلاین، به ویژه استفاده از هوش مصنوعی در تولید محتوا، صادر کرد. اداره فضای مجازی چین (CAC) به پلتفرم‌ها تاکید کرده که باید الگوریتم‌ها را برای جلوگیری از انتشار اطلاعات نادرست و محتوای مضر تنظیم و شفاف‌سازی کنند. همچنین قوانین سخت‌گیرانه‌ای برای محافظت از کودکان و نوجوانان در فضای دیجیتال با اعمال محدودیت زمانی برای بازی‌های آنلاین وضع شده است. این سیاست‌ها بخشی از تلاش‌های پکن برای کنترل هرچه بیشتر فضای مجازی و فناوری‌های نوین محسوب می‌شوند.

■ اقتصاد ژاپن در مسیر رقابتی‌تر شدن

کمیسیون عدالت تجاری ژاپن (JFTC) در ماه ژوئیه ۲۰۲۵ طرحی را تصویب کرد که شرکت‌های فناوری بزرگ را ملزم می‌کند تا از رفتارهای ضد رقابتی مانند سوءاستفاده از موقعیت بازار خودداری کنند. این قوانین به ویژه بر شرکت‌هایی تمرکز دارد که در زمینه تجارت الکترونیک، پلتفرم‌های محتوا و تبلیغات آنلاین فعالیت می‌کنند. هدف تقویت رقابت سالم و حفاظت از کسب و کارهای

■ استرالیا مالیات جدید بر پلتفرم‌ها بست

دولت استرالیا اخیراً اصلاحاتی را در مقررات «چانه‌زنی اخبار» اعمال کرده که طبق آن اگر شرکت‌هایی مانند گوگل و متا از انتشار اخبار محلی سود ببرند ولی با رسانه‌ها توافق مالی نکنند، مشمول مالیات ویژه خواهند شد. این تصمیم در پاسخ به تهدید متابرای حذف کامل اخبار از پلتفرم‌ها اتخاذ شده است. دولت هدف اصلی را حمایت از رسانه‌های محلی و حفظ گردش اطلاعات با کیفیت در مناطق دورافتاده عنوان کرده است. همچنین، به دنبال الگوبرداری از تجربه موفق این کشور، دولت کانادانیز سیاست مشابهی تدوین کرده است. این قانون استرالیا را در خط مقدم تنظیم‌گری نسبت به غول‌های فناوری قرار می‌دهد.

■ گوگل و توییچ در ایتالیا جریمه شدند

آگkam (نهاد تنظیم‌گر رسانه‌ای ایتالیا) در ماه مه ۲۰۲۵ اعلام کرد پلتفرم‌هایی مانند گوگل و توییچ در انتشار تبلیغات قمار غیرمجاز، از جمله برای کازینوهای بدون مجوز در ایتالیا، مرتکب تخلف شده‌اند. این تبلیغات به صورت پنهان یا در لایوهای استریم‌ها نمایش داده می‌شدند. آگkam اعلام کرده که تبلیغ هرگونه خدمات قمار باید دارای مجوز شفاف باشد و پلتفرم‌ها باید فیلتر محتوایی فعال تر داشته باشند. در صورت تکرار، امکان تعلیق یا محدودسازی دسترسی کاربران ایتالیایی به این پلتفرم‌ها نیز وجود دارد. هدف، حمایت از کاربران آسیب‌پذیر و نوجوانان در برابر محتوای اعتیادآور است.

کوچک تر است. همچنین مقررات جدید ابزارهای تشخیص و جلوگیری از تخلفات را توسعه داده‌اند.

■ بودجه تنظیم‌گر ارتباطات کره افزایش یافت

کمیسیون ارتباطات کره جنوبی (KCC) بودجه خود را در سال ۲۰۲۵ بیش از ۲۰ درصد افزایش داده است تا سامانه‌های پایش محتوا و حذف اطلاعات غلط را توسعه دهد. این اقدام در پی افزایش نگرانی‌ها درباره انتشار اخبار جعلی و تأثیر آن بر انتخابات و سلامت عمومی اتخاذ شده است. KCC همچنین برنامه‌هایی برای همکاری با شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها جهت ترویج آگاهی عمومی و آموزش کاربران اجرا می‌کند.

■ رمزارزها زیر ذره‌بین SEC

کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا (SEC) در ماه ژوئن ۲۰۲۵ طرح‌های جدیدی را برای افزایش شفافیت

و نظارت بر بازار رمزارزها ارائه کرد. این طرح شامل الزام صندوق‌های مشتقه رمزارزی به ثبت دقیق تر و افشای ریسک‌های بیشتر است. SEC همچنین به دنبال محدود کردن فعالیت‌های پری‌ریسک و مقابله با تقلب و دستکاری بازار در حوزه رمزارزها است. این اقدامات پاسخی به رشد سریع این بازار و نگرانی‌های فزاینده سرمایه‌گذاران خرد است. کمیسیون در ماه ژوئن پرونده‌های قضایی جدیدی علیه سه شرکت رمزارزی بزرگ در نیویورک و کالیفرنیا باز کرد. این شرکت‌ها متهم به ارائه اطلاعات نادرست به سرمایه‌گذاران و دستکاری قیمت ارزهای دیجیتال شدند. SEC همچنین درخواست مصادره دارایی‌های دیجیتال و جریمه‌های سنگین مالی کرده است.

■ ورود FERC به معضل قیمت بالای برق در آمریکا

کمیسیون تنظیم انرژی آمریکا (FERC) در ماه می ۲۰۲۵ به شکایتی از مصرف‌کنندگان بزرگ و شرکت‌های برق در شمال شرق آمریکا پاسخ داد که ادعا داشتند شرکت‌های تولید برق از موقعیت انحصاری خود برای افزایش قیمت‌ها سوءاستفاده کرده‌اند. FERC تحقیقات جامعی آغاز کرد تا مشخص شود آیا تخلفی صورت گرفته و در صورت تایید، جریمه‌های مالی و اصلاح سیاست‌ها اجرا خواهد شد.

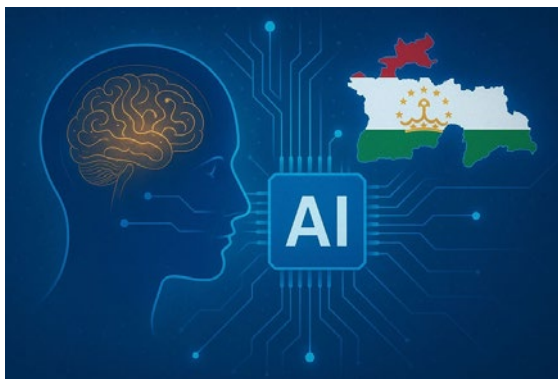

تقویت امنیت، شفافیت و دسترسی مالی دیجیتال، به ویژه برای جمعیت مصرف کننده، محسوب می شود. هم زمان، این همکاری نشان دهنده افزایش اعتماد نهادهای نظارتی کامرون به ظرفیت های فین تک های جهانی برای توسعه بازار و بهبود زیرساخت های مالی دیجیتال است.

■ معرفی خوشه ملی هوش مصنوعی در تاجیکستان

در تاریخ ۲۵ ژوئن، تاجیکستان در منطقه خودمختار بدخشان «خوشه ملی هوش مصنوعی» را تأسیس کرد که هدف آن توسعه مدل های زبانی ملی و اجرای پروژه های تحقیقاتی روی داده های عمومی می باشد. حمایت های بین المللی از جمله منابع اماراتی و آمریکا در این پروژه فراهم شده است. این ابتکار عمل، بخشی از استراتژی ملی هوش مصنوعی با هدف سهم ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی تا سال ۲۰۴۰ است و بخش مهمی از آن، قوانین پشتیبانی کننده از تحقیقات و حریم خصوصی، استفاده در انرژی، بهداشت و آموزش است.

■ تعلیق فعالیت فین تک ها در غرب آفریقا

بانک مرکزی اقتصادی و پولی کشورهای غرب آفریقا (BCEAO) از اول می ۲۰۲۵ فعالیت های تعداد زیادی از شرکت های فین تک را به خاطر نقص در پرونده های مجوز، به حالت تعلیق درآورد. این تنظیم گر تأکید کرده که پس از سه بار تمدید مهلت، هنوز پرونده ها ناقص اند و تنها ۹ مجوز صادر شده است — در حالی که صدها فین تک فعال بودند. این تصمیم منجر به مسدود شدن کیف پول ها، تعلیق تراکنش های تجاری و حقوق کارکنان شد که به گفته مدیران فین تک، «اکوسیستم را در معرض سقوط قرار داده». محدودیت روی حداقل سرمایه، مقررات AML/CFT و الزامات محل ثبت شرکت، از جمله دلایل ایجاد این شرایط ذکر شده اند. این رویداد باعث نگرانی درباره اعتماد به نظام تنظیم گری و امنیت مالی دیجیتالی در منطقه شده است.

■ ویو مجوز فعالیت در کامرون را دریافت کرد

از ۱۱ ژوئن ۲۰۲۵، استارت آپ فین تک Wave رسماً مجوز فعالیت در کامرون را از طریق همکاری با بانک تجاری کامرون دریافت کرد. ویو که به عنوان یکی از یونیکورن های فین تک در آفریقای مرکزی شناخته می شود، اکنون می تواند خدمات انتقال پول و کیف پول دیجیتال را به میلیون ها کاربر کامرونی ارائه دهد. این تصمیم بخشی از سیاست های تنظیم گرانه برای

■ برزیل به سوی نخستین چارچوب ذخیره‌سازی

انرژی

در یک جلسه استماع عمومی که توسط کمیته معادن و انرژی مجلس نمایندگان برزیل در ژوئن ۲۰۲۵ برگزار شد، دانیل دانا، مدیر آژانس ملی انرژی برق (ANEEL)، اظهار داشت که این مرجع تنظیم‌گری قصد دارد اولین چارچوب نظارتی کشور برای ذخیره‌سازی انرژی را امسال معرفی کند. این استانداردهای اولیه، دسترسی و استفاده از شبکه و همچنین سازوکارهای درآمدی برای ذخیره‌سازی انرژی، از جمله مدل‌های انباشت درآمد را پوشش می‌دهد. دانا اظهار داشت که در این مرحله، تجزیه و تحلیل تأثیر نظارتی و قطعنامه‌های جاری پیشنهادی تکمیل شده است و تصویب آن برای نیمه دوم امسال برنامه ریزی شده است. این چارچوب همچنین به سناریوهای آینده مانند حراج ظرفیت شبکه و حراج سیستم‌های ایزوله می‌پردازد.

■ تنظیم‌گر رقابت ترکیه به هوش مصنوعی مجهز

شد

سازمان رقابت ترکیه در تلاش برای مقابله با خطرات فزاینده ناشی از سیستم‌های قیمت‌گذاری الگوریتمی که ممکن است منجر به رفتارهای ضد رقابتی شود، به هوش مصنوعی روی آورده است. بیرول کوله، رئیس سازمان رقابت ترکیه، هشدار داده است که شمار فزاینده‌ای از شرکت‌ها از الگوریتم‌ها برای تعیین قیمت

استفاده می‌کنند - رویکردی که می‌تواند ناخواسته منجر به قیمت‌گذاری هماهنگ و نقض قانون رقابت شود. طبق بیانیه‌ی کوله، سازمان رقابت ترکیه در حال راه‌اندازی اقدامات پیشگیرانه برای پاسخ به این تحولات است. طبق بیانیه کوله، مأموریت گسترده‌تر این نهاد صرفاً صدور جریمه نیست، بلکه تقویت بازارهای آزاد و رقابتی است. وی تأکید کرد که اثربخشی سیاست رقابتی باید با توانایی آن در از بین بردن تحریفات بازار و کاهش موانع ورود - نه فقط با مجازات‌های اعمال شده - سنجیده شود.

■ اپل و چالش‌های اپل واچ در آمریکا

اختلافات اپل و ماسیمودر دادگاه تجدیدنظر فدرال آمریکا بر سر ممنوعیت واردات اپل واچ به خاطر قابلیت سنجش اکسیژن خون ادامه دارد. اپل روز ۷ جولای از دادگاه خواست تا حکم کمیسیون تجارت بین‌الملل آمریکا (ITC) را لغو کند. این حکم کپی‌رایت‌نویس‌ها را مجبور کرده بود فناوری پالس اکسیمتری را از اپل واچ حذف کنند و واردات ساعت‌های هوشمند خود را محدود نمایند. این ممنوعیت به دلیل نقض پتنت‌های شرکت فناوری پزشکی ماسیمو صادر شده بود. ماسیمو که مستقر در کالیفرنیا است، اپل را متهم کرده که کارکنان این شرکت را به خدمت گرفته و فناوری پالس اکسیمتری را پس از مذاکرات همکاری احتمالی، به سرقت برده است. این شرکت ساعت هوشمند دبل‌یووان خود را با قابلیت پایش اکسیژن خون در سال

کاربران دسترسی داشته‌و آنها را رمزگشایی کند. براساس گزارش‌ها، کمیسیون اتحادیه اروپا در اولین گام از استراتژی امنیتی **ProtectEU**، نقشه‌راهی را معرفی کرده که هدف آن تضمین دسترسی قانونی و مؤثر مقامات انتظامی به داده‌های شهروندان است. این نقشه‌راه، که در تاریخ ۲۴ ژوئن ۲۰۲۵ منتشر شد، برنامه‌ای دقیق

برای فراهم کردن دسترسی قانونی پلیس به داده‌ها است. این نقشه‌راه جزئی از یک استراتژی جامع‌تر است که توسط گروه سطح بالا (HLG) ایجاد شده و در چارچوب ابتکار «**Going Dark**» شکل گرفته است. این گروه که در ژوئن ۲۰۲۳ توسط شورای اتحادیه اروپا تأسیس شد، در مارس ۲۰۲۵ گزارشی منتشر کرد که رمزنگاری سرتاسری را به عنوان بزرگ‌ترین چالش فنی در مسیر تحقیقات نیروهای انتظامی معرفی کرد. این گزارش به طور ویژه استفاده از سرویس‌های **VPN**، اپلیکیشن‌های پیام‌رسان رمزنگاری شده و ابزارهای مشابه را هدف قرار داده است.

۲۰۲۲ روانه بازار کرد که دو سال پس از معرفی این فناوری توسط اپل در اپل واچ سری ۶ بود. پرونده همچنان در دادگاه فدرال در دست بررسی است و انتظار می‌رود حکم نهایی در سال جاری میلادی صادر شود.

■ موج تازه مقابله دانمارک با دیپ‌فیک‌ها

دولت دانمارک قصد دارد با تصویب قانونی جدید در حوزه کی‌رایت، با رشد روزافزون دیپ‌فیک‌های ساخته شده با هوش مصنوعی مقابله کند و از هویت دیجیتال افراد محافظت بیشتری به عمل آورد. این قانون با هدف اعطای حق انحصاری افراد بر بدن، ویژگی‌های چهره و صدای خود تدوین شده و بنابر اعلام دولت، نخستین قانون از این نوع در اروپا خواهد بود. دولت دانمارک روز سوم جولای اعلام کرد که با اصلاح قانون کی‌رایت، قصد دارد حفاظت از هویت دیجیتالی افراد در برابر تقلیدهای دیجیتالی را تقویت کند. این طرح که با حمایت گسترده احزاب مختلف مواجه شده، توسط وزارت فرهنگ این کشور ارائه شده و قرار است پیش از تعطیلات تابستانی به مرحله مشاوره عمومی گذاشته شده و در پاییز به پارلمان ارائه شود.

■ اتحادیه اروپا نقشه‌راه رمزگشایی داده‌های

خصوصی تا ۲۰۳۰ را اعلام کرد

اتحادیه اروپا قصد دارد تا سال ۲۰۳۰ به داده‌های خصوصی

■ هواوی به دادگاه می‌رود

قاضی فدرال آمریکا درخواست شرکت هواوی برای مختومه کردن اتهامات کیفری را رد کرد؛ این شرکت با اتهاماتی مثل سرقت اسرار تجاری و گمراه کردن بانک‌ها درباره فعالیت‌هایش در ایران مواجه است. با این حکم، هواوی باید خود را برای یک محاکمه جنجالی در سال ۲۰۲۶ آماده کند. این پرونده نبرد حقوقی دیگری را میان ایالات متحده و این غول فناوری چینی آغاز خواهد کرد. قاضی «آن دانلی» (Ann Donnelly) از دادگاه بروکلین تلاش هواوی برای مختومه کردن بخش عمده‌ای از کیفرخواست ۱۶ ماده‌ای علیه این شرکت را ناکام گذاشت. این کیفرخواست هواوی را به تشکیل یک سازمان تبه‌کارانه، سرقت اسرار تجاری از ۶ شرکت رقیب آمریکایی و فریب دادن بانک‌ها درباره فعالیت‌هایش در ایران متهم می‌کند. با این حکم جدید، هواوی اکنون باید خود را برای یک محاکمه کامل که برای ۴ مه ۲۰۲۶ (۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۵) برنامه‌ریزی شده و ممکن است چندین ماه طول بکشد، آماده کند.

گزارش نشست

حکم فن؛

افقی نوین در حکمرانی فناورانه

نشست تخصصی «حکم فن؛ افقی نوین در حکمرانی فناورانه» در ۲۰ خردادماه ۱۴۰۴ و با حضور حمید ذوالفقاری (معاون سابق نوآوری و تجاری سازی فناوری معاونت علمی ریاست جمهوری)، احسان کیانخواه (دبیر سابق شورای اجرایی فناوری اطلاعات) و محمدحسین ملک نژاد (مدیرعامل و هم بنیانگذار رسميو) به میزبانی گروه نظام حکمرانی اندیشکده حکمرانی شریف برگزار شد.

در این نشست دکتر حمید ذوالفقاری، معاون سابق نوآوری و تجاری سازی فناوری معاونت علمی ریاست جمهوری، گفت:

کار بست فناوری در حکمرانی دیگر یک انتخاب نیست؛ بلکه ضرورتی است که آینده دولت داری، رشد اقتصادی و پایداری اجتماعی را رقم خواهد زد.

در معاونت علمی، مأموریت ما خلق زیرساختی برای شکل گیری زیست بوم نوآوری کشور بود؛ اما آنچه در عمل با آن مواجه شدیم، چالش اتصال این زیست بوم به اقتصاد واقعی بود؛ یعنی فناوری ها خلق شدند، استارت آپ ها رشد کردند، اما بسیاری از آنها در مواجهه با زنجیره ارزش موجود در صنعت، کشاورزی، سلامت و... ناکام ماندند؛ اینجا بود که به یک اصل کلیدی رسیدیم که اگر فناوری های حکمرانی به زنجیره ارزش متصل نشوند، در بوروکراسی یا آرشئوپژوهش دفن خواهند شد.

برای حرکت به سمت حکمرانی فناورانه، می بایست به چهار امر توجه داشت:

■ توسعه نهادهای میانی نوآور: نهادهایی نه صرفاً دولتی و نه صرفاً بازار محور، بلکه

مشارکت محور و داده محور.

■ پلتفرمیزه نمودن زیست بوم: در این رویکرد، ارزش در یک زیست بوم دیجیتال نه با تملک تمام زنجیره، بلکه با فعال سازی دو موتور مکمل «یادگیری» و «تراکنش» خلق می شود؛ موتور یادگیری، داده و تجربه را میان بازیگران به گردش درمی آورد و موتور تراکنش، بستر تعامل و مبادله را ساده و کم هزینه می نماید. در پلتفرمیزه کردن، دولت به جای تصدی گری مستقیم، ظرفیت های موجود بخش خصوصی، استارت آپ ها و نهادهای محلی را برای ارائه خدمات عمومی به میدان می آورد؛ همان چیزی که بدان «اقتصاد مقاومتی» یا «مردمی سازی اقتصاد» می گوئیم.

■ ایجاد اتاق مشترک GovTech: می بایست این اتاق میان دولت و بازیگران سکومحور شکل گیرد تا قواعد داده، سرمایه و فناوری به صورت یکپارچه تدوین شود و حکمرانی بر داده، سرمایه و فناوری از هم جدا دیده نشود.

■ فعال سازی ظرفیت های مردمی: با فعال سازی ظرفیت های مردمی درون زیست بوم، می توان به اهداف اقتصاد مقاومتی یعنی

به نظر می‌رسد که بزرگ‌ترین چالش توسعه زیست‌بوم حکم فن، عدم انسجام در دولت و نبود مرکز تصمیم‌گیری واحد در این حوزه است. همچنین چالش مهم دیگر، منافع بخشی دستگاه‌هاست که مانع از رشد یکپارچه این زیست‌بوم می‌شود.

برای رشد زیست‌بوم حکم فن، باید تصدی‌گری این عرصه را از دستگاه‌های اجرایی گرفته و به نهادی بی‌طرف واگذار نماییم. در این نشست آقای محمدحسین ملک‌نژاد، مدیرعامل و هم‌بنیانگذار رسمپو، نیز به بیان تجربه خود در تأسیس رسمپو - به عنوان یکی از نمونه‌های موفق کاربست فناوری در حکمرانی - پرداخت:

ایده شکل‌گیری رسمپو از اینجا شروع شد که ما ضمن پژوهش پیرامون تعارض منافع و موضوع درب‌های گردان، به این رسیدیم که روزنامه رسمی کشور، داده شرکت‌ها را به گونه‌ای منتشر می‌کند که اطلاعات آنها قابل رصد نیست.

تاب‌آوری، بهره‌وری و عدالت دست‌یافت. همچنین دکتر احسان کیانخواه، دبیر سابق شورای اجرایی فناوری اطلاعات، به نکات زیر پرداخت:

قبل از کاربست فناوری در حکمرانی، ابتدا باید مشخص نمود که غایت حکمرانی چیست و حکمرانی مآل قرار است که چه ارزشی را خلق نماید. نخست باید مسائل جامعه خویش را شناسایی و مشخص نماییم و سپس برای حل آنها به دنبال راهکارهای نوآورانه و فناورانه برویم. اگر از فناوری‌هایی استفاده نماییم که ناظر به مسائل مان نیست، هرچقدر هم تلاش کنیم، به نتیجه مطلوب نخواهیم رسید.

در شرایطی که مشخص نیست نظام حکمرانی به دنبال چه چیزی است، طبیعتاً بخش خصوصی هم تکلیف خود را نمی‌داند و وارد میدان نخواهد شد.

مسائل حکمرانی و بخش عمومی، ماهیتی اجتماعی داشته و گره خورده با هویت و فرهنگ است؛ بنابراین قبل از ارائه راهکارهای فناورانه، باید به تحلیل لایه‌های اجتماعی و فرهنگی مسائل بپردازیم.

این در حالی است که ما ۲,۷۰۰ شرکت در کشور داریم و کاری که روزنامه رسمی می‌کرد، با توجه به تعداد زیاد شرکت‌ها و اطلاعاتشان، عملاً آن چنان قابل استفاده نبود.

برای حل این مسئله هرچقدر تلاش کردیم که با نهادی دولتی این موضوع را پیش ببریم، به نتیجه‌ای نرسیدیم و نهایتاً تصمیم گرفتیم که خودمان سایتی را برای این کار ایجاد نماییم.

ما سایت رسمیو را تأسیس کردیم و از سال ۱۳۹۸ تاکنون به صورت تخصصی روی اطلاعات شرکت‌ها کار می‌کنیم و افراد کلیدی، موضوع و حیطه فعالیت، سرمایه، محصول و سایر اطلاعات مهم آنها را که به صورت باز منتشر شده است، به گونه‌ای شفاف و دسته‌بندی شده ارائه می‌نماییم؛ هدف ما این است که دسترسی راحت‌تر، سریع‌تر و جامع‌تری را به داده‌های باز کسب و کار در ایران ایجاد نماییم.

ما را مهمان نظراتتان کنید

لطفا جهت ارتقای کیفیت انتشار و کمک به غنای بیشتر در محتوای نشریه در نظر سنجی شرکت نمایید.

زمان لازم برای پاسخ به سوالات نظر سنجی کمتر از ۲ دقیقه بوده و برای شرکت در نظر سنجی این شماره از نشریه می توانید از طریق اسکن بارکد قرار داده شده در این قسمت اقدام نمایید. از همراهی شما بی نهایت سپاسگزاریم.

تنظیم گفتار

اولین نشریه تخصصی حوزه تنظیم‌گری

 @Regtalk @Beta_Regtalk

ریاست جمهوری

معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان

اندیشکده حکمرانی شریف

باشگاه تنظیم‌گری ایران (بتا)